

SLUŽBENI GLASNIK OPĆINE HRVACE

GODINA XXII

28. ožujka 2017.g.

Broj: 2

OPĆINSKO VIJEĆE

-----

1. Strategije razvoja Općine Hrvace za razdoblje od 2015.- 2020. god.
2. Odluka o usvajanju "Strategije razvoja Općine Hrvace za razdoblje od 2015.- 2020. god.

Izdaje: Općina Hrvace, za uredništvo: tajnik općine Hrvace – Zoran Zorica,
Tel. 021/829-005, fax.021/829-700.

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE HRVACE ZA RAZDOBLJE OD 2015. DO 2020. GODINE

Varaždin, rujan 2016.

azra...★

Agencija za razvoj Varaždinske županije
Varaždin County Development Agency

Agencija za razvoj Varaždinske županije - AZRA d.o.o.

Adresa: Kratka 1, 42200 Varaždin

Telefon: +385 42 422 200

Fax: +385 42 422 208

Web: www.azra.hr

E-mail: info@azra.hr

SADRŽAJ

1.	<u>ZNAČAJKE PODRUČJA</u>	8
1.1.	<u>Zemljopisne, prirodne i kulturne značajke</u>	8
1.1.1.	<u>Veličina i osnovne prostorne značajke</u>	8
1.1.2.	<u>Geomorfološke značajke</u>	10
1.1.3.	<u>Klimatske karakteristike područja</u>	11
1.1.4.	<u>Prirodna baština</u>	11
1.1.5.	<u>Kulturno-povijesna i tradicijska baština</u>	12
1.2.	<u>Kvaliteta života i stanje infrastrukture</u>	13
1.2.1.	<u>Prometna infrastruktura</u>	13
1.2.2.	<u>Telekomunikacijska infrastruktura</u>	15
1.2.1.	<u>Opskrba energijom</u>	16
1.2.2.	<u>Vodoopskrba, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda</u>	18
1.2.3.	<u>Gospodarenje otpadom</u>	22
1.2.4.	<u>Poslovna infrastruktura</u>	23
1.2.5.	<u>Društvena infrastruktura</u>	25
1.3.	<u>Gospodarstvo</u>	25
1.3.1.	<u>Gospodarske značajke</u>	25
1.3.2.	<u>Zapošljavanje</u>	28
1.3.3.	<u>Poljoprivreda</u>	29
1.3.4.	<u>Lovno gospodarstvo</u>	33
1.3.5.	<u>Turizam</u>	34
1.4.	<u>Demografske i socijalne značajke</u>	34
1.4.1.	<u>Obrazovanje</u>	37
1.4.2.	<u>Zdravstvo i socijalna skrb</u>	38
1.4.3.	<u>Kultura, sport i civilno društvo</u>	39
1.4.4.	<u>Upravljanje razvojem</u>	40
2.	<u>SWOT ANALIZA OPĆINE HRVACE</u>	41
3.	<u>VIZIJA RAZVOJA OPĆINE HRVACE</u>	47
4.	<u>STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA</u>	47
5.	<u>OPIS MJERA ZA POSTIZANJE CILJEVA</u>	51
6.	<u>USKLAĐENOST S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA</u>	58
7.	<u>AKCIJSKI PLAN</u>	63

POPIS TABLICA

Tablica 1: Osnovni statistički podaci o Općini Hrvace	8
Tablica 2: Zaštićena nepokretna povijesno-kulturna baština (materijalna)	13
Tablica 3: Cestovni pravci na području Općine	14
Tablica 4: Gospodarenje otpadom na području Općine	22
Tablica 5: Vrsta i količina sakupljenog otpada na području Općine	22
Tablica 6: Popis poduzetnika koji su kupili zemljište u zoni	23
Tablica 7: Planirane gospodarske (radne) zone na području Općine	24
Tablica 8: Planirane zone na području Općine	24
Tablica 9: Osnovni financijski rezultati poduzetnika Općine Hrvace (iznosi u tisućama kn)	25
Tablica 10: Struktura gospodarstva u 2013. godini po djelatnostima	26
Tablica 11: Izvoz i uvoz 2011. i 2012. u tisućama kuna	27
Tablica 12: Nezaposlene osobe prema kvalifikaciji i spolu	Error! Bookmark not defined.
Tablica 13: Struktura poljoprivrednog zemljišta po namjeni (ha)	29
Tablica 14: Poljoprivredne površine Općine Hrvace prema kategorijama i vlasništvu (ha)	30
Tablica 15: Prikaz načina korištenja parcela (ha) prijavljenih u ARKOD-u	30
Tablica 16: Poljoprivredna gospodarstva s najzastupljenijim traženim povrtnim kulturama i žitaricama s jedinstvenog zahtjeva iz 2014. godine na području Općine Hrvace	31
Tablica 17: Proizvodnja grožđa i vina	32
Tablica 18: Struktura stočarske proizvodnje	32
Tablica 19: Broj poljoprivrednih proizvođača prema vrsti poljoprivrednog gospodarstva upisanih u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava	33
Tablica 20: Stanovništvo prema starosti i spolu	35
Tablica 21: Stanovništvo staro 15 i više godina prema spolu i završenoj školi	36
Tablica 22: Kućanstva prema veličini i broju članova na području Općine Hrvace	37
Tablica 23: Obrazovna infrastruktura Općine Hrvace	38
Tablica 24: Usluge socijalne skrbi Centra za socijalnu skrb Sinj	38
Tablica 25: Razvojni ciljevi, prioriteti i mjere	50
Tablica 26: Opis mjera	52
Tablica 27: Usklađenost s nadređenim strateškim dokumentima	58

POPIS SLIKA

Slika 1: Položaj Općine Hrvace u Splitsko-dalmatinskoj županiji	9
Slika 2: Područja Ekološke mreže NATURA 2000 na području Općine Hrvace	12

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Broj obrtnika u Općini Hrvace u 2015. godini	27
Grafikon 2: Dinamika kretanja broja stanovnika od 1991. -2011.	35

UVODNA RIJEČ NAČELNIKA

Poštovani žitelji Općine Hrvace,

Općina Hrvace uređena je općina bogatih, očuvanih prirodnih i kulturnih resursa, turističkih i poljoprivrednih potencijala koje učinkovito koristi za optimalan gospodarski razvoj te kvalitetan i ugodan život svojih građana.

Strategija razvoja Općine Hrvace za razdoblje do 2020. godine, koja je uspješno privedena kraju, predstavlja temeljni strateški razvojni dokument koji daje okvir za utvrđivanje razvojnih potreba usmjerenih na društveno-gospodarski razvoj Općine, posebno na unaprjeđenje gospodarstva kroz razvoj malog i srednjeg poduzetništva, proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, stočarsku proizvodnju i preradu mesnih proizvoda, razvoj malih seoskih gospodarstava, kao i ostalih obrtničkih djelatnosti koje će biti u funkciji gospodarstva.

Razvojna strategija predstavlja temelj i uvjet za pripremu i izbor razvojnih projekata koji bi se prijavljivali na natječaje iz fondova Europske unije za razdoblje od 2016. godine pa nadalje.

Izrađena je prema metodologiji koja primjenjuje načela strateškog planiranja koja se koriste na EU i na nacionalnoj razini. Strategiju razvoja koristimo kao mehanizam koji bi trebao pripomoći razvoju tehnoloških procesa u našoj Općini kako bi poboljšali uvjete za održivi razvoj, za povećanje životnog standarda i veće kvalitete življenja na zadovoljstvo svih građana. Ova Strategija omogućava decentralizaciju strateških razvojnih projekata na lokalnu razinu.

Strategija razvoja nije odluka koja se koristi kratkoročno, već predstavlja osmišljen i cjelovit dugoročan plan Općine Hrvace kojim se utvrđuje vizija, dugoročni strateški ciljevi i prioriteti razvoja, te konkretne mjere i aktivnosti koji će doprinijeti njihovoj provedbi, kao i evaluacija rezultata i učinaka. Propisanim mjerama u strategiji omogućiti će se lakše ostvarivanje poduzetničkih aktivnosti i stvaranje pozitivnog poslovnog okruženja, prvenstveno unutar Gospodarske zone „Vukove stine“.

Osim navedenih aktivnosti ostaje i dalje prioriteta zadaća briga o zaštiti okoliša, osobito zaštita brojnih izvora, što je valorizirano i u samoj Strategiji razvoja Općine. Također, mali obrtnici te malo i srednje poduzetništvo predstavljaju veliki zamašnjak koji se pokrenuo u cilju svekolikog gospodarskog razvoja. Prvenstveno je prioritet briga za građane naše Općine, koji je zacrtan u strategiji, a vrlo dobro poticajno okruženje, od školstva, kulture, sporta, preko trgovine pa sve do malih obiteljskih gospodarstava, temelj su za poboljšanje uvjeta življenja na ovim prostorima.

Projekti koji su navedeni u razdoblju za 2015.-2020. godine ostvarivi su i omogućuju da budemo ravnopravni u razvoju s ostalim jedinicama lokalne samouprave i na taj način postajemo dio velike Europske obitelji.

Kako razvojna strategija nije samo mrtvo slovo na papiru, već predstavlja kontinuirani proces mišljenja i djelovanja svih žitelja naše Općine koji su uključeni u razvoj Općine, njeno usvajanje nije završetak jednog projekta, već predstavlja zajednički iskorak prema ciljevima koje želimo i trebamo ostvariti.

Kako živimo u turbulentnim vremenima gdje se gotovo svakodnevno mijenjaju okolnosti u kojima živimo i radimo, stoga i ovu strategiju stalno trebati dorađivati sukladno zahtjevima i potrebama koje stižu s terena.

Najveća odgovornost realizacije Strategije razvoja Općine Hrvace je na izvršnoj vlasti, kao i na članovima Općinskog vijeća, ali nezaobilazan i bitan faktor leži na institucijama, udrugama, tvrtkama i svima onima koju su voljni sva svoja znanja, sposobnosti, vještine i iskustva uložiti u cjelokupni razvoj naše Općine Hrvace.

Svim tim dionicima, kojih ima dosta na području Općine Hrvace, neizmjerne zahvala jer na svekoliki način doprinose povećanju uvjeta i kvalitete života svih naših građana.

Načelnik

Dinko Bošnjak

ZNAČAJKE PODRUČJA

Zemljopisne, prirodne i kulturne značajke

Veličina i osnovne prostorne značajke

Općina Hrvace smještena je na sjeverozapadnom zaobalnom dijelu Splitsko-dalmatinske županije. Na sjeveru graniči s Gradom Vrlika, na jugu s Gradom Sinjem, na istoku s Republikom Bosnom i Hercegovinom, a na zapadu s Općinom Muć. Općina je svrstana u prostornu cjelinu Sinjske (Cetinjske) krajine, orijentirane na gornji tok rijeke Cetine i uz obalu akumulacijskog jezera Peruća te uz rub Hrvatačkog polja. Općina se nalazi u mikroregiji zaobalnog graničnog područja. Prometno geografski značaj pruža položaj uz državnu cestu D1 Zagreb – Split.

Područje Općine prostire se na 205,91 km², što čini 1,5% ukupne površine Županije.

Općina Hrvace administrativno se dijeli na 11 naselja: Dabar, Donji Bitelić, Gornji Bitelić, Hrvace, Laktac, Maljkovo, Potravlje, Rumin, Satrić, Vučipolje i Zasiok. Naselja su mala i raspršena.

Prema površini, najveće naselje je Potravlje s 36,02 km², odnosno 17,5% od ukupne površine Općine. Najmanje po veličini je naselje Vučipolje površine 5,87 km². Sjedište Općine je naselje Hrvace. Prosječna veličina naselja prema broju stanovnika iznosi 329 stanovnika po naselju.

Prema Popisu stanovništva 2011. godine, Općina Hrvace ima 3.617 stanovnika, što čini 0,80% ukupnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije (454.798). Prema broju stanovnika, najveće je naselje Hrvace s 1.566 stanovnika, a najmanje Laktac s 2 stanovnika. Gustoća naseljenosti na području Općine iznosi 17,89 st/km², što je manje od gustoće stanovništva na razini Županije koja iznosi 100,54 st/km². Općina Hrvace član je Lokalne Akcijske Grupe „Cetinska krajina“.

Tablica 1: Osnovni statistički podaci o Općini Hrvace

Naselje		Površina (km ²)	Stanovništvo 2011.	Gustoća naseljenosti 2011. (broj st/km ²)	Prosječna udaljenost naselja od administrativnog središta JLS u km
1.	Dabar	11,30	22	28,05	12
2.	Donji Bitelić	31,27	326	10,14	3

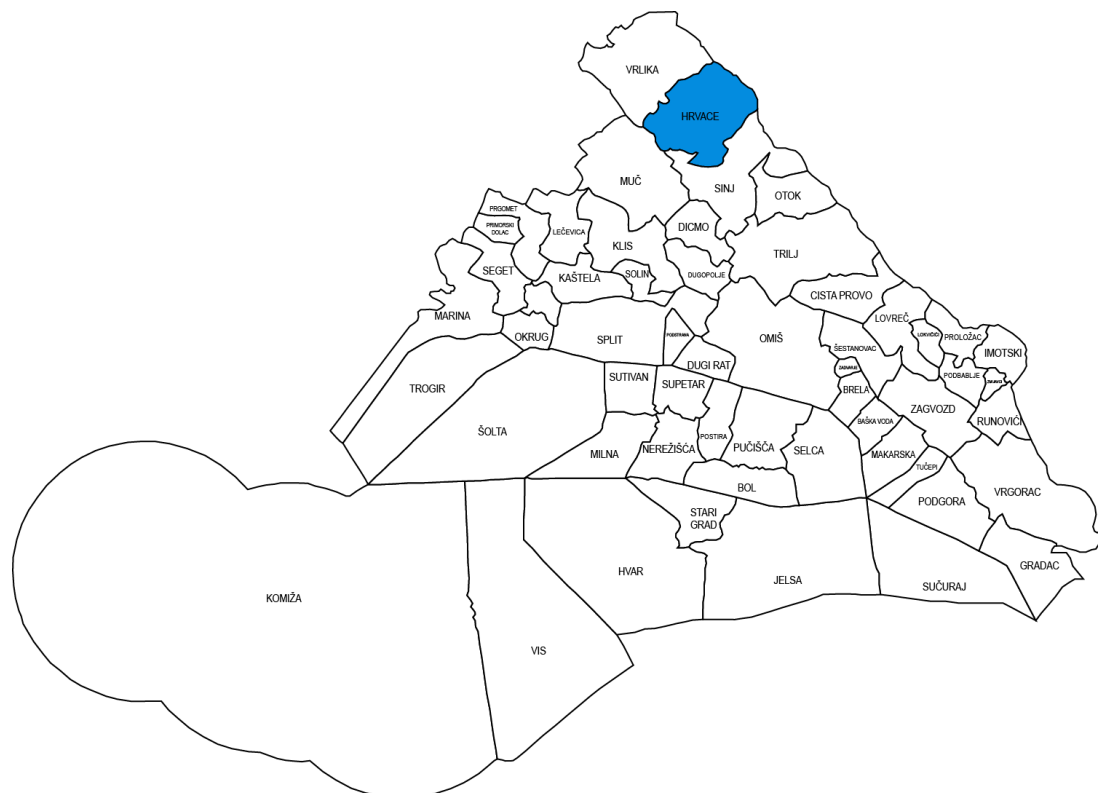

Naselje		Površina (km ²)	Stanovništvo 2011.	Gustoća naseljenosti 2011. (broj st/km ²)	Prosječna udaljenost naselja od administrativnog središta JLS u km
3.	Gornj Bitelić	33,10	198	5,80	4
4.	Hrvace	20,18	1.580	77,60	0
5.	Laktac	9,59	2	20,86	15
6.	Maljkovo	6,68	79	11,38	10
7.	Potravlje	36,02	669	18,07	7
8.	Rumin	15,83	196	12,00	2
9.	Satrić	13,57	464	33,60	4
10.	Vučipolje	22,50	110	18,23	9
11.	Zasiok	5,87	39	6,64	10
UKUPNO		205,91	3.685	17,89	6,9

Izvor: DZS, popis stanovništva 2011., interno JLS

Položaj Općine Hrvace u Splitsko-dalmatinskoj županiji prikazan je na Slici 1.

Slika 1: Položaj Općine Hrvace u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Izvor: AZRA d.o.o., 2015.

Geomorfološke značajke

Općina Hrvace je područje s krškim, poroznim zaleđem, bogato izvorištima i vodenim tokovima. Najugroženiji dijelovi okoline na području općine su voda i izvorišta, poljoprivredna zemljišta, bujična područja (erozija) i devastirana područja (eksploatacije).

Za Općinu Hrvace utvrđena je zona maksimalnog seizmičkog intenziteta VI i VII stupnja po MCS skali.

Područje općine pripada slivu Cetine izuzetno bogato podzemnim i površinskim vodama, a Uredbom o kategorizaciji vodotoka utvrđene su I¹ i II² kategorija kvalitete voda.

Na ovom području postoji visoka opasnost od poplava, a sadašnje stanje zaštite i spašavanje od poplava je nezadovoljavajuće. Najveća opasnost je u slučaju proloma brane Peruča, a obrana od velikih voda rijeke Cetine i bujičnih tokova uvjetuju često plavljenje značajnih površina u Hrvatačkom, Cetinsko-Paškom i Vrličkom polju. U Hrvatačkom polju plavljenje uvjetuje i rad hidroelektrane Peruča.

Prostornim planom određene su granice zaštitnog obalnog pojasa uz obalu Peručkog jezera i obalu rijeke Cetine. Unutar zaštićenog obalnog područja nisu previđena građevinska područja za razvoj i širenje naselja te je moguća samo gradnja objekata u funkciji turizma, sporta i rekreacije.

Prostornim planom utvrđena su i područja ugrožena aktivnim i potencijalnim klizanjem tla vezana uz padine. Na tim područjima potrebno je izbjegavati veće građevinske radove. Stoga se unutar označenih područja ugroženih erozijom i klizištima, a u svrhu gradnje značajnijih objekata, kao što su lokalne i regionalne prometnice preporuča izrada inženjersko-geološke karte tog područja. Preventivna mjera za stabilnost čitavog označenog terena je održavati i povećavati biljni pokrivač, osobito više raslinja (pošumljavanje).

Na području Općine Hrvace šume zauzimaju 1.942 ha površine, od čega je 1.142 ha u državnom vlasništvu, dok je 800 ha u privatnom vlasništvu. Od šumskih vrsta najprisutnija je borova kultura (340 ha), a nalaze se i šume hrasta, jasena i graba. Područje većinom pokrivaju

---

¹ I kategorija – vode koje se u svom prirodnom stanju ili nakon dezinfekcije mogu upotrebljavati za piće ili u prehrambenoj industriji, a površinske vode i za uzgoj plemenitih vrsta ribe.

² II kategorija – vode koje se u prirodnom stanju mogu upotrebljavati za kupanje i rekreaciju građana, za sportove na vodi, za uzgoj drugih vrsta riba – ciprinida, ili se nakon odgovarajućeg kondicioniranja tj. koagulacije, filtracije i dezinfekcije mogu upotrebljavati za piće i za potrebe industrije koja treba čistu vodu

šikare i degradirano sitno raslinje s dosta suhog lišća i trave pa je ovo područje veoma osjetljivo za izbijanje i širenje požara.

Od mineralnih sirovina, na području Općine su nalazišta tehničkog kamena (vapnenci, dolomitični vapnenci i dolomiti). Tehničko-građevni kamen eksploatira se na lokaciji „Vukove Stine“.

Klimatske karakteristike područja

Glavno obilježje klime nekog područja predstavljaju temperatura i oborine. Najtopliji mjesec u godini je srpanj sa srednjom temperaturom zraka od 22.4°C, dok je najhladniji siječanj sa srednjom temperaturom zraka od 3.9°C. Apsolutna maksimalna temperatura zraka izmjerena je u srpnju 38.4°C, dok je minimalna zabilježena u veljači od -24,2°C. Apsolutno kolebanje ekstremnih apsolutnih temperatura zraka iznosi 62.6°C.

Najveće količine oborina pada su u posljednja četiri mjeseca u godini, a najviše u prosincu. Ukupan broj oborinskih dana iznosi 123, prosječan broj dana s tučom iznosi godišnje 3.7 dana. Snijeg najčešće pada u veljači (5 dana). Vrijednost hidrotehničkog koeficijenta (HTK) za područje Sinja iznosi 1,7 što pokazuje da su uvjeti navlaživanja u vegetacijskom razdoblju povoljni.

Ledenih dana, kada je vrijednost apsolutne minimalne temperature zraka manja od – 10°C na tom području ima godišnje 1,1 a najčešći su u siječnju i veljači.

Srednji broj hladnih dana kada je vrijednost apsolutne minimalne temperature zraka manja od 0,0 °C na tom području godišnje iznosi 64 dana. Najviše takvih dana ima u veljači i to 19,7 i u siječnju 15,9.

Prirodna baština

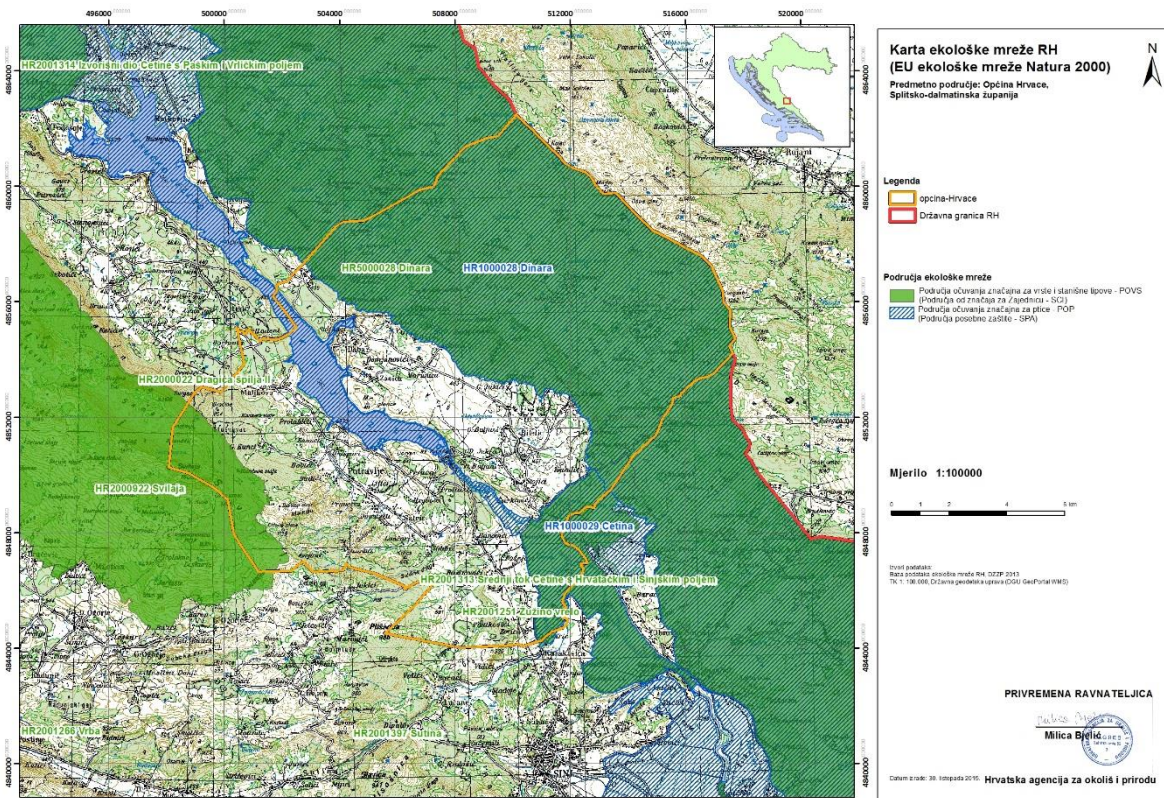
Na području Općine Hrvace nema područja koji su prema Zakonu o zaštiti prirode upisani ili predloženi za upis u upisnik zaštićenih dijelova prirode pri nadležnom Ministarstvu. U Prostornom planu Općine Hrvace predložena je zaštita krajolika potoka Rumin u kategoriji hidrografskog spomenika prirode, dolina Cetine od Panja do Obrovca (Hrvatačka kotlina) u kategoriji zaštićenog krajolika i područje Svilaje kao posebni rezervat šumske vegetacije.

Predložena je i planirana zaštita izvora i okolnog područja rijeke Cetine te cjelokupna Cetina osim Peručkog jezera.

U zaštićenom krajoliku i u njihovim blizinama nisu dozvoljene radnje koje mogu ugroziti njihova obilježja.

Na području Općine Hrvace nalaze se područja Ekološke mreže NATURA 2000:

Slika 2: Područja Ekološke mreže NATURA 2000 na području Općine Hrvace

Izvor: Državni zavod za zaštitu prirode, 2015.

Kulturno-povijesna i tradicijska baština

Od kulturne baštine na području Općine treba izdvojiti prapovijesne gomile u Biteliću, arheološke lokalitete „Greblje“, „Krinj“ i crkvu Sv. Jure te Alebića kula u Hrvacima, kao i bogatstvo sakralnih spomenika i industrijske baštine.

Tablica 2: Zaštićena nepokretna povijesno-kulturna baština (materijalna)

Kategorija zaštite	Naziv	Lokacija
Elementi povijesne opreme naselja	<i>Prapovijesne gomile</i>	<i>Bitelić</i>
Arheološki lokalitet (arheološko nalazište i arheološka zona, uključujući i podvodna nalazišta i zone)	<i>Alebića kula</i> <i>Arheološki lokalitet „Greblje“</i> <i>Arheološki lokalitet „Krinj“ i crkva Sv.Jure</i>	<i>Hrvace</i> <i>Hrvace</i> <i>Hrvace</i>
Područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima	<i>Stočarski stan</i>	<i>Gornji Bitelić</i>
Industrijska baština – tehnički objekt s uređajima i drugi slični objekti	<i>Mlinica 1 – industrijska građevina</i> <i>Mlinica 2 – industrijska građevina</i> <i>Bošnjakova mlinica – industrijska građ.</i> <i>Livajina mlinica</i>	<i>Rumin</i> <i>Rumin</i> <i>Hrvace – Vojskova vrilo</i> <i>Hrvace – Vojskova vrilo</i> <i>Hrvace – Vojskova vrilo</i>
Sakralni spomenik	<i>Kapela Sv. Klementine</i> <i>Crkva Svih Svetih</i> <i>Crkva Svetog Josipa</i> <i>Župna crkva Sv. Filipa i Jakova</i> <i>Crkva Sv. Ivana Krstitelja</i> <i>Crkva Imena Isusova</i>	<i>Gornji Bitelić</i> <i>Hrvace</i> <i>Maljkovo</i> <i>Potravlje</i> <i>Zasiok</i> <i>Satrić</i>
Civilna građevina	<i>Most na Panju</i>	<i>Rumin</i>

Izvor: Općina Hrvace, Ministarstvo kulture, 2015.

Kvaliteta života i stanje infrastrukture

Prometna infrastruktura

Stanje cestovne mreže je zadovoljavajuće. Sva općinska naselja su relativno dobro međusobno povezana s općinskim središtem. Sustav javnog prijevoza je nezadovoljavajući, s obzirom da općina koristi usluge javnog prijevoza privatnog prijevoznika Promet Makarska d.o.o. koji ima mali broj linija tijekom dana. Problem loše prometne povezanosti posebno dolazi do izražaja u naselju Bitelić i povezanosti s ostalim naseljima, a najintenzivnije u razdoblju kada završava školska godina i prestaje prijevoz učenika.

U budućem razvoju Općine Hrvace cestovni će promet i dalje imati primarno značenje u cjelokupnom prometnom sustavu s obzirom na njegovu funkciju integriranja ostalih vidova prometa.

Područjem Općine Hrvace prolaze sljedeći cestovni pravci:

Tablica 3: Cestovni pravci na području Općine**DRŽAVNE CESTE:**

Broj ceste	Opis	Duljina (ukupna u km)
1	GP Macelj (gr. R. Slov.)-Krapina-Zagreb-Karlovac-Gračac-Knin-Brnaze-Split (D8)	419,6

ŽUPANIJSKE CESTE:

Broj ceste	Opis	Duljina (ukupna u km)
6082	Siverić (D33)-Vrlika-Ježević-Bajagić-Otok-Grab-D 220	74,8
6102	D1- Potravlje	1,1
6103	Satrić-D1	3,6
6104	G. Bitelić- Ž 6082	1,7
6105	Hrvace (D1)-Rumin (Ž 6082)	2,6

LOKALNE CESTE:

Broj ceste	Opis	Duljina (ukupna u km)
67011	Dabar (Ž 6082)-Zasiok-Ž 6082	4,1
67012	Satrić (D1)- Ž 6082	5,7
67013	Potravlje (Ž 6102)-Satrić (Ž 6103)	3,1
67014	Hrvace (D1)-Zelovo-Jelčići-Tokići	14,5
67015	Rumin (Ž 6082)-Vrdovo	6,9
67017	Ž 6105-Hrvace (D1)	3,2
67029	L 67014-Zelovo-Hrvace (D1)	7,1

NERAZVRSTANE CESTE:

Red. Broj	Katastarska općina	Broj nerazvrstanih cesta	Ukupna površina u m ²
1.	Dabar	22	48.369
2.	Donji Bitelić	40	85.508
3.	Gornji Bitelić	81	143.140
4.	Hrvace	66	99.629
5.	Potravlje	45	82.078
6.	Satrić	32	40.350

Red. Broj	Katastarska općina	Broj nerazvrstanih cesta	Ukupna površina u m ²
7.	Vučipolje	31	50.635
	UKUPNO	317	549.708

Izvor: Općina Hrvace, 2015.

Na području Općine 99% cesta je asfaltirano. Općinom Hrvace prolazi državna cesta D1 Split-Zagreb i to samim općinskim središtem, što navodi na potrebu izgradnje zaobilaznice Hrvaca koja će doprinijeti razvoju Općine.

Telekomunikacijska infrastruktura

Prostorni planom uređenja Općine Hrvace predviđeno je proširenje mreže telekomunikacija do stupnja koji će omogućiti dovoljan broj priključaka i maksimalan broj spojnih veza.

Za izgrađenu elektroničku komunikacijsku infrastrukturu za pružanje javnih komunikacijskih usluga putem elektroničkih komunikacijskih vodova planira se dogradnja, odnosno rekonstrukcija te eventualno proširenje radi implementacije novih tehnologija i/ili kolokacija odnosno potreba novih operatora, vodeći računa o pravu zajedničkog korištenja od strane svih operatora. U razvoju postojećih javnih sustava pokretnih komunikacija planira se daljnje poboljšanje pokrivanja, povećanja kapaciteta mreže i uređenja novih usluga i tehnologija (UMTS i sustavi sljedećih generacija). Potrebno je postići dobru pokrivenost područja mobilnom telefonijom. Novu elektroničku komunikacijsku infrastrukturu za pružanje komunikacijskih usluga putem elektromagnetskih valova, bez korištenja vodova, potrebno je odrediti planiranjem postave baznih stanica i njihovih antenskih sustava na antenskim prihvatima na izgrađenim građevinama i rešetkastim i/ili jednocijevnim stupovima u naseljima i izvan njih. Kako najnovije širokopojasne usluge (obrazovanje putem interneta, društveno umrežavanje, televizija visoke kakvoće, rad od kuće i drugo) zahtijevaju odgovarajuće prijenosne kapacitete (više od 20 Mbit/s) potrebno je osigurati svjetlovodnu pristupnu infrastrukturu i odgovarajuće bežične tehnologije nove generacije. Na području Općine postoji dostupnost širokopojasnog pristupa, no nije moguća dostupnost brzog i ultrabrzog pristupa. Putem operatora HT-a i Vipnet-a dostupne su karte pokrivenosti koje prikazuju pokrivenost Općine Hrvace 3G i 4G mrežom od strane tih operatora, s time da HT

kao jedan od operatora pokretne mreže na području Općine ostvaruje pokrivenost 3G mrežom, odnosno UMTS/HSPA tehnologijom i djelomičnu pokrivenost 4G mrežom, odnosno LTE tehnologijom, te da i Vipnet kao drugi operator također ostvaruje pokrivenost 3G mrežom, ali ne i 4G mrežom. Usluga širokopojasnog pristupa na području Općine ostvaruje se Xdsl pristupom putem bakrene parice, putem pokretnih mreža, iznajmljenim vodovima te sustava besplatnog pristupa putem Wi-Fi tehnologije na ključnim lokacijama (Wi-Fi Hot Spots). Na području Općine 24,83% kućanstava koristi nepokretni širokopojasni pristup ugovorene brzine 2 Mbit/s i veće, pri čemu 14,71% kućanstava koristi brzine od 2 do 4 Mbit/s, 9,61% kućanstava koristi brzine od 4 do 10 Mbit/s, 0,51% kućanstava koristi brzine od 10 do 20 Mbit/s, dok se brzine veće od 20 Mbit/s ne koriste. Sve to ukazuje da dostupnost širokopojasnih usluga na području Općine Hrvace ne zadovoljava potražnju, stoga su potrebna daljnja ulaganja u razvoj širokopojasne infrastrukture.

1.1.1. Opskrba energijom

Općina Hrvace nema vlastiti elektroopkrbni sustav, iako na svom području ima Hidroelektranu „Peruća“. Nju, kao i šest okolnih općina nastalih nakon 1993. godine, opskrbljuje pogon Elektrodalmacije Sinj. Glavni opkrbni elektroprivredni objekti su relativno daleko i nepovoljno locirani u odnosu na općinske centre, što je najviše izraženo u Općini Hrvace. Proizvodno prijenosni objekti još uvijek nisu u izravnoj funkciji elektroopskrbe područja na kojem su locirani, tako da za to postoji tehnička i energetska potreba. Većina distribucijskih vodova, pogotovo onih izvan mjesta Hrvace su relativno stari (cca 50 g.) te bitno umanjuju pouzdanost i kvalitetu elektroopskrbe, posebno u razdobljima većih opterećenja i vremenskih nepogoda.

Energetski sustav

Područje Općine Hrvace počelo se elektrificirati 1950. godine. U proteklom razdoblju elektrificirano je područje cijele Općine Hrvace.

Globalna veličina konzuma ove općine je reda veličine:

- vršno opterećenje oko 1,5 MW
- godišnja potrošnja od oko 4 milijuna kWh,
- broj potrošača električne energije je oko 1.500, od čega na domaćinstva otpada 1.366 ili 91%.

Na području Općine Hrvace danas postoje sljedeći elektroenergetski objekti: proizvodnje, prijenosa i distribucije.

Proizvodnja

Ključni objekt cijelog hidroenergetskog sustava Cetine predstavlja Peruča čija uloga je godišnje izravnavanje voda Cetine za energetske korištenje. U Općini Hrvace se nalazi HE Peruča. HE „Peruča“ (s istoimenom branom i akumulacijom) ukupne instalirane snage 41,6 MW (2x28 MVA) s prosječnom godišnjom proizvodnjom od oko 75 milijuna kWh izgrađena je 1960. godine.

Ispuštanje vode iz akumulacije Peruča u nizvodno korito Cetine koje je postalo energetske kanal u kojem teče dirigirani protok hidroelektrane Peruča s vodom iz dubine akumulacije kojoj se priključuju vode lijevih i desnih pritoka međusliva, utvrđena je Pravilnikom o korištenju akumulacije Peruča. Odredbama ovog Pravilnika utvrđen je maksimalno dozvoljeni protok koji se može ispuštati iz akumulacije Peruča u određenom razdoblju godine te su propisane maksimalne kote nivoa akumulacije koje se moraju postići u određenom razdoblju godine kako bi se osigurao dovoljan retencijski prostor u akumulaciji za prihvatanje velikih voda koji se može očekivati u narednom razdoblju. Utvrđene su radnje koje je korisnik objekta dužan poduzimati da se propisani protoci i nivoi ne premaše, kao i radnje za osiguranje biološkog minimuma u nizvodnom koritu Cetine. Pravilnik se temelji na sljedećim principima:

- optimalno korištenje vode u energetske svrhe
- ublažavanje i zadržavanje velikih vodnih valova
- sigurnost energetske objekata u sustavu
- osiguranje rada hidroelektrane i drugih korisnika
- zaštita melioracijskih područja.

Prijenos

- 1 TS 110/35 kV; 1x20 MVA PERUČA
- 2 DV 110 kV ukupne dužine 20 km (na području općine) i to SINJ-PERUČA i PERUČA- BUŠKO BLATO.

Distribucija

- 3 DV 35 kV ukupne dužine 30 km (1 DV SINJ-PERUČA oštećen - nije u pogonu)
- 4 DV 10 kV ukupne dužine 60 km

- 36 TS 10/0,4 kV ukupne instalirane snage 3,48 MVA
- 36 mjesnih mreža NN globalne dužine oko 180 km na području 41 zaseoka i 88 glavnih vodova NN prosječne dužine 2000 m (4 puta više od normalnog)
- oko 1.500 potrošača električne energije od kojih najveći broj otpada na kućanstva (oko 1.276).

U elektroprivrednom pogledu područje općine Hrvace je dio Pogona Sinj na koju otpada 14% površine, 16% mreže i 7% konzuma električne energije Pogona. Sjedište Općine nije istovremeno i centar postojeće elektroopskrbe. Naprotiv, sustav elektroopskrbe je acentričan u odnosu na općinsko područje.

U takvoj situaciji postojeći proizvodno prijenosni objekti (ukupno 4) inače centralno locirani u odnosu na općinski teritorij nisu u izravnoj funkciji s tekućom elektroopskrbom, a glavne opskrbe distribucijske TS 35/10 kV (ukupno 2) locirane su izvan teritorija ove općine i to:

- TS 35/10 kV „Sinj 1“ 10 km južno od sjedišta općine,
- TS 35/10 kV „Vrlika“ 25 km sjevernije od sjedišta općine s granicama opskrbnog područja na pravcu Maljkovo - Vučipolje čime je područje Općine Hrvace u pogledu elektroopskrbe podijeljeno u dva dijela i to: južni priključak na područje Sinja i sjeverni dio priključen na Vrliku.

Osnovu općinske distribucijske mreže predstavljaju 4 postojeća dalekovoda 10 kV (DV 10 kV) i to po dva iz svake gore navedene TS 35/10 kV koji prolaze uzduž jedne i druge obale rijeke Cetine i Peručkog jezera tvoreći tako par dvostrano napajanih otvorenih prstena 10 kV dužine svakog već od 30 km s točkom odvajanja u TS 10/0,4 kV Maljkovu (jug) i TS 10/0,4 kV Vučipolju (sjever).

Vodoopskrba, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Općina Hrvace se vodom opskrbljuje putem vodoopskrbnog sustava „Šilovka“ koji je izgrađen tijekom poratne obnove radi osiguranja vodoopskrbe stanovnika najvećeg dijela svojih naselja. Njime se tako izravno opskrbljuje oko 3000 stanovnika iz devet naselja Općine Hrvace. Sva naselja, osim Laktaca i Gosp. zone „Vukove stine“ opskrbljena su vodoopskrbom. Vodoopskrbom upravlja tvrtka Vodovod i odvodnja Cetinske krajine d.o.o., u kojem Općina Hrvace ima 10% temeljnog udjela u vlasničkoj strukturi.

Vodoopskrbni sustav bivše općine Sinj vodom se opskrbljivao s nekoliko izvorišta razasutih sve po teritoriju nekad dosta prostrane općine. Obzirom na velike međusobne udaljenosti, kao i udaljenosti naselja koja opskrbljuju vodom i neizgrađenost odnosno nedovršenost vodoopskrbnih sustava isti nisu bili međusobno povezani u jedinstveni sustav.

Nova teritorijalna podjela između jedinica lokalne samouprave dovela je do toga da pojedini vodoopskrbni sustavi opskrbljuju vodom više jedinica lokalne samouprave:

- Vodoopskrbni sustav „Vukovića vrelo“ namijenjen je opskrbi većine naselja u općini Vrlika (osim naselja Otišić), kao i naselja u općinama Civljane i Kijevo (Šibensko-kninska županija). Predviđeno je spajanje ovog vodoopskrbnog sustava sa sustavom Šilovka kod naselja Laktac na desnoj obali akumulacije Peruča. Vodozahvat ovog sustava je na izvorištu Vukovića Vrelo, jednom od izvorišta rijeke Cetine u Cetinsko-Paškom polju u općini Civljane.
- Vodoopskrbni sustav „Šilovka“ namijenjen je opskrbi dijela naselja u općini Hrvace i naselja Otišić u općini Vrlika. Vodozahvat je na izvorištu Šilovka u kanjonu Cetine nizvodno od brane Peruča.
- Vodoopskrbni sustav „Kosinac“ snabdijeva dio naselja koja pripadaju gradu Sinju i općinsko središte u Općini Hrvace. Vodozahvat je na izvorištu Kosinac na području grada Sinja u neposrednoj blizini naselja Han uz korito Cetine.

Potrebne količine vode

Procjena potrebnih količina vode za plansko razdoblje za čitavo područje bivše općine Sinj izvršena je u studiji vodoopskrbe ovog područja, te je utvrđena sljedeća pojedinačna potrošnja:

- stanovništvo 250 l/st/dan
- krupna stoka 50 l/kom/dan
- sitna stoka 15 l/kom/dan
- okućnica 0,5 l/sek/ha
(prosječna okućnica $200 \text{ m}^2=0,02 \text{ ha}$).

Obzirom na zastoj u razvoju nastao uslijed ratnih događanja na području ove Općine, može se pretpostaviti da u narednom planskom razdoblju neće doći do povećanja potrošnje vode.

Iz vodoopskrbnog sustava Šilovke za naselja Općine Hrvace na desnoj i lijevoj obali akumulacije Peruča te Bitelić i Rumin predviđena je količina od 26,68 l/sek te količina od 7,3 l/sek za naselje Otišić u Vrličkoj općini za postojeći stupanj razvoja. Za planirani razvoj predviđene su količine od 50,3 l/sek.

Potrebe za vodom za naselja u gradu Sinju i Općini Hrvace, a koja se opskrbljuju vodom iz sustava Kosinac iznose za današnji stupanj razvoja 28 m³/sek dok se za plansko razdoblje predviđa povećanje na 43,70 l/sek.

Izvori za vodoopskrbu

Vodoopskrba naselja u Općini Hrvace predviđena je putem postojećih i planiranih sustava sa zahvatima na izvorištima Kosinac i Šilovka.

Izvorište Kosinac kaptirano je 1912. godine za potrebe opskrbe vodom grada Sinja. Od tada je izvršeno više rekonstrukcija i dogradnji kako same kaptaze tako i vodoopskrbnog sustava. Izgradnjom vodoopskrbnog sustava sa zahvatom Male Rude za potrebe grada Sinja izvorište Kosinac se koristi za opskrbu sinjskih naselja Glavice, Jasensko, Čitluk, Suhač i naselja Hrvace u Općini Hrvace.

Minimalna izdašnost izvorišta Kosinac je 250 l/sek. Skupština bivše općine Sinj utvrdila je zone sanitarne zaštite ovog izvorišta. Istu odluku potrebno je osuvremeniti obzirom na nove spoznaje o problematici zaštite izvorišta u kršu.

Izvorište Šilovka koje se nalazi na lijevoj obali kanjona Cetine neposredno nizvodno od brane Peruča ima minimalni kapacitet 250 l/sek i u potpunosti zadovoljava potrebe naselja Općine Hrvace. Utvrđene su zone sanitarne zaštite ovog izvorišta.

Korištenje voda za melioracijsko navodnjavanje

Na području ovih općina osigurane su dostatne količine vode za potrebe navodnjavanja zahvaljujući rijeci Cetini, odnosno izgrađenoj akumulaciji Peruča, prvenstveno za potrebe proizvodnje električne energije i provođenja obrane od poplava na nizvodnom području, ali i za osiguranje određenih količina vode za navodnjavanje kada se za to ukaže prilika.

Pravilnikom o korištenju akumulacije Peruča³ utvrđena su minimalna ispuštanja iz akumulacije. Također se navodi da je u vegetacijskom razdoblju u koritu Cetine, nizvodno od brane, odnosno na profilu Šilovka, potrebno osigurati količinu vode od 6,0 m³/sek u ovisnosti o stanju izgrađenosti natapanog sustava, bez obzira što bi u prirodnom stanju količine protoka bile i znatno manje. Količina potrebnih voda i njeno trajanje određuje se prema kalendaru natapanja.

Količina od 6,0 m³/sek u vegetacijskom razdoblju predviđena je za natapanje poljoprivrednog zemljišta u Hrvatačkom polju (1850 ha).

Izostanak regulacijskih i melioracijskih radova odvodnje u Hrvatačkom polju učinila je bespredmetnim osiguranje voda iz akumulacije Peruča za njihovo navodnjavanje u vegetacijskom razdoblju kada HE Peruča ne proizvodi električnu energiju (90-120 m³/sek).

Iz iznesenih podataka je vidljivo da Općina Hrvace raspolaže s dostatnim količinama vode za navodnjavanje poljoprivrednih površina u poljima kroz koja protječe Cetina kada se za to osiguraju i drugi tehnički i ekonomski uvjeti.

Pri tome treba naglasiti da se ne može očekivati realizacija natapanja suhih kraških polja (Satričko i Biteličko u Općini Hrvace) zbog njihove znatne udaljenosti od korita Cetine, te velike visine u odnosu na ista, bez obzira što se raspolaže sa znatnim količinama vode. U ovim poljima se ne može ni u daljoj budućnosti računati s intenzivnom poljoprivrednom proizvodnjom obzirom na permanentan nedostatak vode u vegetacijskom razdoblju.

Odvodnja otpadnih voda naselja

Općina Hrvace nema kanalizacijski sustav, što predstavlja veliku opasnost za stanovništvo. Oborinska voda se površinom, mjesnim putovima i stihijskom mrežom zemljanih kanala odvodi prema uglavnom neuređenim koritima obližnjih bujica. Ovim kanalima otječu i preljevne vode iz septičkih jama, a kod velikih oborina dolazi i do izlivanja istih po okolnom terenu, što sa sanitarnog stanovišta predstavlja ozbiljnu opasnost za stanovništvo ovih naselja. Zbog toga se nameće pitanje izgradnje kanalizacijskog ustava i saniranja postojećeg stanja. U tijeku je izgradnja dijela kanalizacijske mreže sa kolektorom na području Gospodarske zone „Vukove Stine“ u Hrvacama, a u planu je izgradnja primarne

---

³ HEP, 1983.god., članak 5.

kanalizacijske mreže, pa bi se u dogledno vrijeme mogao riješiti djelomično problem otpadnih voda, posebno što se tiče industrije. Osim izgradnje pročištača u Gospodarskoj zoni „Vukove stine“, drugi se planira izgraditi u Hrvatačkom polju. Za izgradnju su pripremljeni potrebni projekti.

Gospodarenje otpadom

Organizirano skupljen otpad s područja Općine Hrvace odvozi se na odlagalište otpada Mojanka na području Kukuzovca kod Sinja.

Tablica 4: Gospodarenje otpadom na području Općine

Općina	Br. naselja u sustavu org. gospodarenja otpadom	Odvojeno sakupljanje otpada (da/ne)	Reciklažno dvorište (da/ne)	Divlja odlagališta sa procijenjenim količinama otpada	Odlagalište komunalnog otpada (lokacija)	Odlagalište građevinskog otpada	Dinamika odvožnje otpada	Poduzeće za prikupljanje i odvoz otpada
Hrvace	Sva naselja	da	ne	4 (redovito se saniraju)	Mojanka - Kukuzovac	Mojanka – Kukuzovac	2x u centru Hrvaca, ostalo 1x tjedno	Čistoća Cetinske krajine

Izvor: Općina Hrvace, 2015.

Na području Općine Hrvace postavljeno je 250 komada kontejnera od 1100 l u kojima se skuplja komunalni otpad. Komunalni otpad odvozi se dva puta tjedno u centru Hrvaca, a jedanput tjedno u ostalim naselja. Glomazni otpad odvozi se prema potrebi i odlaže se na odlagalište Mojanka na području Kukuzovca kod Sinja. Za prikupljanje glomaznog otpada koriste se kontejneri smješteni na groblju, volumena 5000 l i 7000 l. Stanovništvo stare lijekove donosi u ljekarnu, a ovlaštenu koncesionara ga skuplja. Otpadna ulja sakupljaju autoservisi na području Općine, otpadne gume sakupljaju vulkanizeri. Ovlaštenu sakupljača „Armanda promet“ skuplja željezo, akumulatore, baterije, televizore, elektronički i električni otpad. Biootpad se privatno kompostira.

Na području Općine Hrvace ima 12 zelenih otoka koji su raspoređeni na području cijele Općine.

Tablica 5: Vrsta i količina sakupljenog otpada na području Općine

Vrsta otpada	Količina sakupljenog otpada (t)
--------------	---------------------------------

Miješani komunalni otpad	2000
Glomazni otpad	500
Papir i karton	74
Ambalaža od papira i kartona	65
Staklena ambalaža	9

Izvor: Općina Hrvace, 2015.

Poslovna infrastruktura

Veliki potencijal za gospodarski razvoj ima Gospodarska zona „Vukove Stine“, ukupne površine 50 ha. Zemljište je u vlasništvu Općine Hrvace. Zona je još pretežito neizgrađena, a namijenjena je poslovnim, proizvodnim, prerađivačkim, trgovačkim, servisnim, skladišnim, komunalnim djelatnostima i njima pratećim sadržajima. Svrha osnivanja Gospodarske zone „Vukove Stine“ je poticanje razvoja poduzetništva kao pokretačke snage lokalnog održivog gospodarskog razvoja – povećanje broja gospodarskih subjekata, poboljšanje poslovnih rezultata i konkurentnosti poduzetnika, porast zaposlenosti te povećanje udjela proizvodnje i usluga u ukupnom gospodarstvu Općine Hrvace.

Tablica 6: Popis poduzetnika koji su kupili zemljište u zoni

Br.	Ime tvrtke / potpisani ugovori	Djelatnost	Površina objekta (m ²)	Planirani broj zaposlenih
1.	„Kamen“ d.d. i T/B	Eksploatacija i prerada kamena	1.250	15
2.	Dik d.o.o.	Proizvodnja na veliko i malo, vanjska trgovina	400	1
3.	Megram d.o.o.	Eksploatacija i prerada tehničko-građevinskog kamena, proizvodnja betona	1.807	15
4.	IRS PROMET d.o.o.	-	1.433	30
5.	Kamen Zelovo	Obrt za proizvodnju i usluge	143	5
6.	Gracotech	Obrada i prevlačenje metala	192	21
7.	Agencija Stina d.o.o.	Prijevozna tvrtka	241	4
8.	Montaža Galić	Obrt za montažu	200	3
9.	Armanda promet	Obrt i distribucija korisnog i nekorisnog otpada	478	2
10.	Purex d.o.o.	Proizvodnja i uzgoj peradi	667	10
	UKUPNO:		6.811	106

Zbog teške gospodarske krize samo su Megram d.o.o. i Purex d.o.o. napravili objekte i pokrenuli proizvodnju. U zoni je ostalo slobodno cca 70% slobodnih mjesta. Osim navedene poduzetničke zone, Poslovnim planom uređenja Općine Hrvace predviđene su još gospodarske (radne) zone na području naselja Hrvace i Satrić ukupne površine 202,75 ha.

Tablica 7: Planirane gospodarske (radne) zone na području Općine

Plan	Zona	Namjena	Planska oznaka	Površina (približno ha)
UPU 11	Alebića kula	Gospodarska-proizvodna	I1	61,20
UPU 12	Šiljovine	Gospodarska-proizvodna	I2	9,30
UPU 15	Vukove stine	Gospodarska-proizvodna	I1, I3	38,80
UPU 16	Plišivica	Gospodarska-proizvodna (farma)	I1	47,15
UPU 17	Popraduše	Gospodarska-proizvodna (farma)	I2	12,60
UPU 18	Soldina draga	Gospodarska-proizvodna (farma)	I2	15
UPU 19	Klačine	Gospodarska-proizvodna (farma)	I2	1,30
UPU 21	Rumin	Gospodarska-proizvodna (punionica vode)	I1,I2	17,40

Izvor: Općina Hrvace, 2015.

Kao povoljna lokacija posebno se ističe područje „Alebića kule“ u površini od 61,20 ha koje je cestovno povezano i komunalno opremljeno te čini prostornu i funkcionalnu cjelinu.

U okviru gospodarskih zona uz industrijsko-proizvodne-prerađivačke omogućuje se i gradnja trgovačko-uslužnih i ugostiteljskih centara te drugih maloprodajnih i veleprodajnih sadržaja koji zahtijevaju veće građevinske parcele.

Također, u planu su i zone za razvoj turizma, sporta i rekreacije tj. zone turističke namjene. U tim prostorima moguća je gradnja manjih hotela s pratećim sadržajima, trgovački, uslužni, ugostiteljski, športski, rekreativni i zabavni objekti.

Tablica 8: Planirane zone na području Općine

Plan	Zona	Namjena	Planska oznaka	Površina (približno ha)
UPU 7	Gašpari	sport	R	2,35

Plan	Zona	Namjena	Planska oznaka	Površina (približno ha)
UPU 8	Gargašar	ugostiteljsko-turistička	T3	14,65
UPU 9	Peruća	ugostiteljsko-turistička/naselje	T1 M	16,40
UPU 13	Marunice zapad	sport	R	3,35
UPU 14	Marunice istok	sport	R	5,20
UPU 22	Čavčići-Nadrazi	sport	R	25,50

Izvor: Općina Hrvace, 2015.

Društvena infrastruktura

Na području Općine nisu u dovoljnoj mjeri zastupljeni objekti društvene infrastrukture koji bi zadovoljili potrebe građana za društvenim događanjima, posebno aktivnostima civilnog društva i lokalne zajednice. Stoga je u planu provedba projekta dogradnje društvenog doma u kojem bi se omogućili različiti društveni sadržaji za lokalno stanovništvo.

Gospodarstvo

Gospodarske značajke

Nositelji gospodarskog razvitka su poljoprivreda i stočarstvo, mala obiteljska gospodarstva, agroturizam i ugostiteljstvo, a izgradnjom gospodarske zone stvaraju se preduvjeti za izgradnju više proizvodnih, skladišnih, servisnih i uslužnih pogona.

Na temelju izračuna Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova EU u 2013. godini, Općina Hrvace nalazi se u II. skupini s indeksom razvijenosti⁴ od 68,14%. Splitsko-dalmatinska županija prema klasifikaciji županija nalazi se u II. skupini s indeksom razvijenosti koji iznosi 93,75%.

Tablica 9: Osnovni financijski rezultati poduzetnika Općine Hrvace (iznosi u tisućama kn)

R. br.	Pokazatelj / godine	2013.	2014.	Indeks	Udio Općine u Županiji (%)
1.	Br. pravnih osoba	29	33	113,8	0,28
2.	Prosječan br. zaposlenih	226	256	113,3	0,37

⁴ Indeks razvijenosti izračunava se na temelju stope nezaposlenosti, dohotka po stanovniku, proračunskih prihoda jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave po stanovniku, općega kretanja stanovništva, stope obrazovanosti; Uredba o indeksu razvijenosti NN br. 63/10 i 158/13

3.	Ukupan prihod	95.605	97.230	101,7	0,25
4.	Dobit tekuće godine	3.453	4.920	142,5	0,21
5.	Gubitak tekuće godine	6.080	3.953	65,0	0,25
6.	Poslovni rezultat (neto)	-2.623	968		0,14

Izvor: FINA, Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika Općine Hrvace, 2015.

Na području Općine Hrvace kod pravnih osoba/subjekata zaposleno je prosječno 256 osoba, što predstavlja tek 0,37% ukupno zaposlenih u pravnim osobama u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, ukupan broj zaposlenih u pravnim osobama na dan 30.06.2015. godine iznosi 473 osobe, odnosno osiguranika.⁵

Ukupni prihodi ostvareni su u iznosu od 97.230.000,00 kuna što je za 1,7% više nego prethodne godine. Pravne osobe/subjekti su u 2014. godini poslovali s pozitivnim rezultatom, odnosno dobiti od 4.920.000,00 kuna, što je za 29,8% više od prethodne.

Tablica 10: Struktura gospodarstva u 2013. godini po djelatnostima

Područje djelatnosti	Broj poduzetnika	Broj zaposlenih	Dobit razdoblja (u 000 kn)	Gubitak razdoblja (u 000 kn)
C) prerađivačka ind.	8	31	107.129	99.937
F) građevinarstvo	5	61	452.223	0
G) trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila	6	12	3.511.925	92.117
H) prijevoz i skladištenje	1	0	102.899	0
M) stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	2	5	259.040	0
N) administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2	2	240.028	22.626
S) ostale uslužne djelatnosti	1	2	18.075	0
UKUPNO	27	113	4.691.319	214.680

Izvor: HGK, Osnovni financijski rezultati poduzetnika Općine Hrvace., 2015.

⁵ Osiguranici u kategorijama: Radnici kod pravnih osoba, Radnici kod fizičkih osoba, Obrtnici, Poljoprivrednici Samostalne profesionalne djelatnosti, Osiguranici zaposleni kod međunarodnih organizacija u inozemstvu i hrvatski državljani zaposleni na teritoriju RH kod poslodavaca sa sjedištem u inozemstvu, Produženo osiguranje

Zahvaljujući poduzećima prerade mesa i mesnih prerađevina, prerađivačka industrija ima dominantnu ulogu u gospodarstvu (8 tvrtki).

S razine ukupnog poduzetništva u Općini u 2013. godini, sve djelatnosti poslovale su s dobitkom odnosno ostvarile pozitivan financijski rezultat.

Tablica 11: Izvoz i uvoz 2011. i 2012. u tisućama kuna

JLS	IZVOZ			UVOZ		
	I.-XII. 2011.	I.-XII. 2012.	Indeksi I.-XII. 2012./ I.-XII. 2011.	I.-XII. 2011.	I.-XII. 2012.	Indeksi I.-XII. 2012./ I.-XII. 2011.
Hrvace	12	68	572,7	5 592	7.188	128,5
Splitsko – dalmatinska žup.	4.454.474	3.567.822	80,1	4.561.588	5.071.786	111,2

Izvor: DZS, Priopćenja i statistička izvješća, broj: 4.2.4.,2013.

Prema zadnjim raspoloživim podacima Državnog zavoda za statistiku, u 2012. godini pravne osobe/subjekti Općine Hrvace sudjelovali su s manje od 1% u ukupnom izvozu i uvozu Splitsko-dalmatinske županije. Ukupan izvoz zabilježen je u iznosu od 68 000 kuna te uvoz sa 7,2 milijuna kuna. U odnosu na 2011. godinu, ostvaren je veći izvoz i uvoz.

Grafikon 1: Broj obrtnika u Općini Hrvace u 2015. godini

Vrsta obrta	Proizvodni obrti	Uslužni obrti	Trgovački obrti	Ugostiteljski obrti	Prijevoznički obrti	Građevinski obrti	Poljoprivredni obrti	Trenutno u fazi mirovanja	Muški vlasnici obrta	Ženski vlasnici obrta
Broj obrta	6	7	16	14	10	13	1	0	35	20

Izvor: Obrtni registar, Služba za gospodarstvo, Ispostava Sinj, 2015.

Na području Općine jače je razvijeno obrtništvo od malog i srednjeg poduzetništva. Prema podacima Obrtnog registra koji se vodi u Službi za gospodarstvo, Ispostava Sinj, u 2015. godini bilo je ukupno 67 obrta koji se obavljaju tijekom cijele godine. Većina vlasnika obrta su muški vlasnici, 35. U fazi mirovanja trenutno se ne nalazi nijedan obrt.

Zapošljavanje

Prema bazi podataka Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, u Općini Hrvace 2015. godine broj nezaposlenih iznosio je 301 osobu, od čega 186 žena (61,8%) te 115 muškaraca (38,2%).

Detaljan pregled prema razini obrazovanja i spolu prikazan je u sljedećoj tablici.

Tablica 12: Nezaposlene osobe prema kvalifikaciji i spolu

JLS	Ukupno			Bez škole i nezavršena osnovna škola			Osnovna škola			SŠ zanimanja do 3 god., škola za KV i VKV radnike i SŠ u trajanju od 4 i više godina			Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola			Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat		
	UK	M	Ž	UK	M	Ž	UK	M	Ž	UK	M	Ž	UK	M	Ž	UK	M	Ž
Hrvace	301	115	186	3	1	2	41	24	17	229	80	146	15	5	10	13	5	8
Splitsko-dalmatinska žup.	350	149	200	3	1	1	54	25	28	236	103	133	23	8	15	31	10	20
	39	71	68	7	8	8	46	79	67	82	32	50	98	0	8	42	69	73

Izvor: Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Statistička baza podataka, 2015.

U lipnju 2015. godine, Općina Hrvace ima 0,8% nezaposlenih osoba u odnosu na ukupno nezaposlene osobe u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Najveći broj nezaposlenih osoba su osobe sa srednjoškolskim obrazovanjem, koje čine 76,1% ukupnog broja u Općini Hrvace. Postotak je veći nego u Splitsko-dalmatinskoj županiji, gdje osobe sa srednjoškolskim obrazovanjem čine 67,6% od ukupnog broja nezaposlenih

Poljoprivreda

Poljoprivredna djelatnost Općine Hrvace bazira se na ratarstvu i stočarstvu. U ratarskoj proizvodnji prevladava proizvodnja žitarica (kukuruz i pšenica), a u stočarskoj proizvodnji ovčarstvo i govedarstvo. Ostale stočarske grane su slabo razvijene i služe samo za zadovoljenje obiteljskih potreba. Intenziviranju ratarskih i krmnih kultura pogoduje mogućnost natapanja dijela Hrvatačkog polja iz rijeke Cetine. Osnovno obilježje poljoprivredne djelatnosti je ekstenzivna poljoprivreda te velika usitnjenost poljoprivrednih parcela.

Prema Popisu poljoprivrede 2003. godine, od ukupne površine Općine Hrvace (210,00 km²) na raspoložive površine poljoprivrednog zemljišta otpada 9,29 km², odnosno 4,42%. U svrhu poljoprivredne proizvodnje koristi se 6,09 km², što je 65,55% od ukupno raspoložive površine poljoprivrednog zemljišta, odnosno 2,9% od ukupne površine Općine.

Tablica 13: Struktura poljoprivrednog zemljišta po namjeni (ha)

Ukupno korišteno poljoprivredno zemljište, ha	oranice i vrtovi	povrtnjaci	livade	pašnjaci	voćnjaci	vinogradi	rasadnici i košaračka vrba
609,41	233,09	12,43	156,99	168,43	15,85	22,61	0,01
%	38,25	2,04	25,76	27,64	2,60	3,71	0,00

Izvor: DZS, Popis poljoprivrede 2003.

Najviše površine zauzimaju oranice i vrtovi s 233,09 ha, odnosno 38,25% i pašnjaci s 168,99 ha, odnosno 27,64%, što je vidljivo u Tablici 13.

Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR), obradiva površina zauzima ukupno 282,48 ha, od čega oranice i vrtovi zauzimaju 124,4 ha, odnosno 44,04% obradive površine, voćnjaci 23,48 ha, odnosno 8,31%, vinogradi 5,43 ha, odnosno 1,92%, dok livade zauzimaju 129,17 ha, odnosno 45,73% obradive

površine. U privatnom vlasništvu nalazi se 1.845,05 ha poljoprivredne površine, dok je u državnom vlasništvu 10,14 ha poljoprivredne površine.

Tablica 14: Poljoprivredne površine Općine Hrvace prema kategorijama i vlasništvu (ha)

	Poljoprivredna površina	Obradiva površina				
		Ukupno	Oranica i vrt	Voćnjak	Vinograd	Livada
Ukupno	1.763,64	282,48	124,4	23,48	5,43	129,17
Privatno vlasništvo	1.391,26	4,22	1,73	0,97	0,18	1,34
Državno vlasništvo	372,38	278,26	122,67	22,51	5,25	127,83

Izvor: APPRRR, 2015.

Prema podacima APPRRR-a, najčešći način korištenja parcela (prijavljenih u ARKOD-u) su livade na 627 parcela te oranice na 571 parcela a ostalo je u manjem ili neznatnom udjelu. Ukupno se za poljoprivrednu proizvodnju koristi 1.763,64 ha, na ukupno 1.681 parcela.

Tablica 15: Prikaz načina korištenja parcela (ha) prijavljenih u ARKOD-u

Vrsta korištenja	Broj parcela	Površina (ha)
Oranica	571	124,40
Livada	627	129,17
Pašnjak	283	1.474,39
Vinograd	66	5,43
Iskrčeni vinograd	1	0,05
Maslinik	7	0,96
Voćne vrste	111	23,84
Miješani trajni nasad	8	0,84
Ostalo zemljište	7	4,91
Ukupno	1.681	1.763,64

Izvor: APPRRR, 2015.

Prosječna veličina proizvodnih parcela iznosi 1,05 ha. Na temelju rezultata upisa poljoprivrednih gospodarstva u ARKOD, vidljivo je da je proizvodnja otežana radi usitnjenosti površina te disperzije proizvodnih parcela.

Tablica 16: Poljoprivredna gospodarstva s najzastupljenijim traženim povrtnim kulturama i žitaricama s jedinstvenog zahtjeva iz 2014. godine na području Općine Hrvace

Kultura	Površina (ha)
Povrtne kulture	
krumpir	3,25
kukuruz šećerac	3,16
Kućni vrt	2,45
kupus	1,74
grah	0,44
luk	0,19
slanutak	0,19
bundeva	0,15
tikva, tikvice	0,07
rajčica	0,06
Žitarice	
ječam	16,47
kukuruz	14,91
pšenica	8,69
zob	2,72
tritikale	1,66

Izvor: APPRRR, baza jedinstvenih zahtjeva za 2013. godinu ISAP

Prema podacima APPRRR-a, iz baze jedinstvenih zahtjeva za 2013. godinu ISAP, od povrtnih kultura najzastupljeniji je u uzgoju krumpir na 3,25 ha površine, kukuruz šećerac na 3,16 ha, kućni vrt na 2,45 ha, kupus na 1,74 ha, grah na 0,44 ha, luk na 0,19 ha, slanutak 0,19 ha, bundeva 0,15 ha, tikva (tikvice) 0,07 i rajčica na 0,06 ha površine. Od žitarica najzastupljeniji je ječam na 16,47 ha površine, kukuruz na 14,91 ha, pšenica na 8,69 ha, zob na 2,72 ha i tritikale na 1,66 ha površine.

Prema podacima APPRRR, od voćarskih kultura najviše se uzgaja miješani nasad voćnih vrsta na 4,33 ha (20 PG), trešnja na 2,35 ha (1 PG), orah na 1,60 ha (3 PG), višnja na 1,37 ha (2 PG), lijeska na 0,78 ha (3 PG), šljiva na 0,54 ha (2 PG), badem na 0,18 ha (1 PG) te kupina na 0,15 ha (1 PG). Vinogradarstvom se bavi 23 PG na 2,51 ha površine.

U 2014. godini proizvelo se 0,80 t grožđa, odnosno 4,50 hl vina, što čini 0,04% ukupne proizvodnje grožđa u Splitsko-dalmatinskoj županiji, odnosno 0,02% ukupne proizvodnje vina u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Tablica 17: Proizvodnja grožđa i vina

	Rodni trsovi (kom) ⁶	Proizvodnja grožđa (t)	Proizvodnja vina (hl) ⁷
Općina Hrvace	22.515	0,80	4,50
Splitsko – dalmatinska žup.	12.189.369	4.510,29	28.220,94
RH	110.116.763	80.477,67	523.316,04

Izvor: APPRRR, 2015.

Prema podacima iz Popisa poljoprivrede 2003. godine, u strukturi stočarske proizvodnje najviše je bio zastupljen uzgoj peradi s 16.307 jedinki, zatim uzgoj ovaca s 4.462 jedinke, svinja sa 1.155 jedinki, koza s 1.044 jedinke, goveda sa 877 jedinki, kunića s 482 jedinke, magaraca/mazgi/mula sa 81 jedinkom, dok je najmanje zastupljen uzgoj konja s 3 jedinke.

Tablica 18: Struktura stočarske proizvodnje

Godina	Broj peradi	Broj ovaca	Broj svinja	Broj kunića	Broj goveda	Broj koza
2003.	16.307	4.462	1.155	1.044	877	482
2014.	373 ⁸	2201	359 ⁹		416	693

Izvor: DZS, Popis poljoprivrede 2003.; Hrvatska poljoprivredna agencija, 2015.

Iz Tablice 18 vidljiv je pad stočarske proizvodnje u odnosu na 2003. godinu, jedino je zabilježen porast broja ovaca i koza. Najviše je zastupljen uzgoj ovaca s 2.201 jedinkom, zatim slijedi uzgoj koza s 693 jedinke, ovaca s 53 jedinke, goveda s 416 jedinki, peradi 373 jedinki te svinja s 359 jedinki, dok je broj kunića nepoznat.

⁶ Prijavljena proizvodnja grožđa i vina za vinsku 2014. godinu

⁷ Sorte sa sorte liste sukladno Dodatku I. Pravilnika o registru vinograda, obveznim izjavama, pratećim dokumentima, podrumskoj evidenciji i proizvodnom potencijalu („Narodne novine“, br. 48/14, 83/14, 147/14), na dan 19. lipnja 2015.

⁸ Podatak iz obavljenih veterinarskih pregleda

⁹ Podatak iz obavljenih veterinarskih pregleda

Uzgojem goveda bavi se 416 fizičkih osoba, uzgojem koza 693 fizičke osobe, uzgojem ovaca 2.201 fizička osoba, uzgojem svinja 359 fizičkih i 17 pravnih osoba te uzgojem peradi 373 fizičkih osoba.

Tablica 19: Broj poljoprivrednih proizvođača prema vrsti poljoprivrednog gospodarstva upisanih u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava

Vrsta poljoprivrednog gospodarstva	Broj
Obiteljsko gospodarstvo	259
Obrt	1
Trgovačko društvo	1
Zadruga	2
Ukupno	263

Izvor: APPRRR, 2015. godine

U Upisnik poljoprivrednih gospodarstava ukupno je upisano 263 poljoprivrednih gospodarstava, od čega su 259 obiteljska gospodarstva (OPG) koji su zapravo nositelji poljoprivredne proizvodnje (Tablica 19).

Lovno gospodarstvo

Na području Općine Hrvace postoje lovna i ribolovna područja te na tom prostoru djeluje lovačka udruga Hrvace, koja ima 53 člana. Udruga djeluje na zajedničkom lovištu na području Splitsko-dalmatinske županije pod brojem i imenom: XVII/121 - „PERUĆA“. Ukupna površina lovišta iznosi 4 906 ha. Udruga ima u svojem lovištu krupne i sitne divljači kao što su fazani, kamenjarka grivna, divlje patke, divlji golub, kuna, trčka, jazavac, lisica, zec i liska. U lovištu se prema mogućnostima staništa može okvirno uzgajati sljedeći broj divljači u matičnom (proljetnom) fondu: zec obični (120 repova), kamenjarka grivna (48 kljunova), trčka (120 kljunova), fazan (90 kljunova) i patka (100 kljunova). Točan broj svih vrsta divljači koje se u lovištu mogu uzgajati, štititi i koristiti kao i mjere za sprječavanje šteta od divljači propisani su lovno gospodarskom osnovom.

Turizam

Od ukupno 11 naselja s područja općine Hrvace, sama Općina i naselje Hrvace kategorizirani su u turističke razrede (D, C).

Dosadašnjim razvojem turizma i ugostiteljstva na području Općine nije dostignuta razina prometa koja bi bila od većeg gospodarskog značaja. Nedovoljno su iskorišteni prirodni resursi te posebice kulturno naslijeđe za razvoj sportsko-rekreacijskog i ruralnog turizma. Hrvace kao temeljni gospodarski centar područja preferira se kao potencijalni nositelj turističkog razvoja.

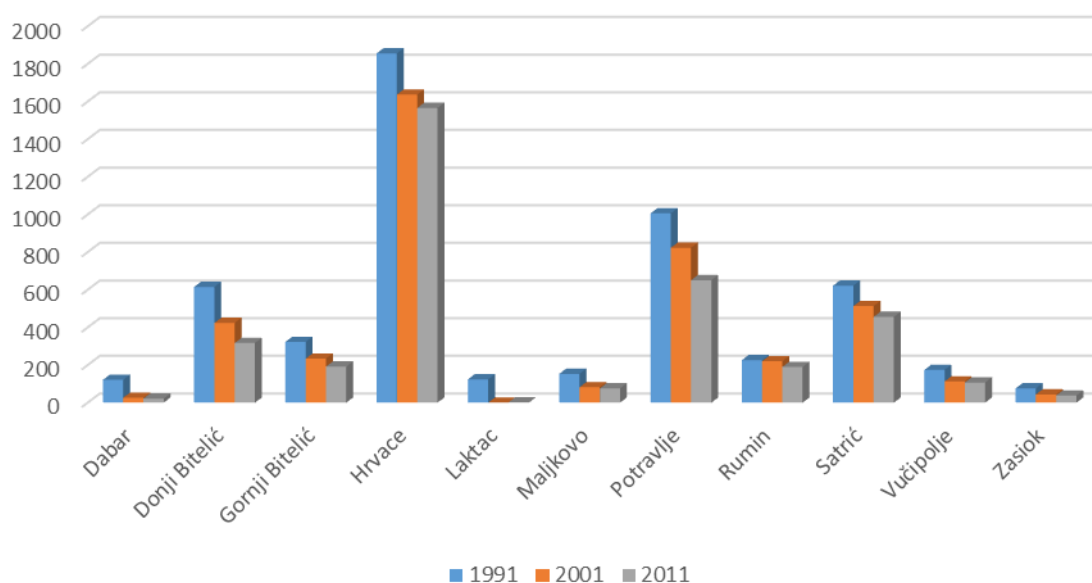
Veliki potencijal usmjeren je revitaliziranju objekata kulturne i spomeničke baštine i razvoju održivog turizma uz Peručko jezero te na planini Vrdovo.

Na području Općine nema smještajnih kapaciteta, ali je Prostornim planom predviđena turistička zona uz Hrvatačko polje u veličini od 85,46 ha, unutar koje se planira izgradnja hotela, apartmana, rekreacijskih objekata i ugostiteljskih sadržaja u funkciji objedinjavanja i poboljšanja turističke ponude.

Demografske i socijalne značajke

U razdoblju od 1991. do 2011. godine ukupni se broj stanovnika smanjio za 1.679 osoba, odnosno 31,70%. U razdoblju od 1991. do 2001. zamjetan je pad broja stanovnika za 22,28%, dok se od 2001. do 2011. bilježi pad broja stanovnika za 12,12%, odnosno 499 osoba. U posljednjih deset godina, zabilježen je rast broja stanovnika u naselju Laktac, dok u naseljima Dabar, Donji Bitelić, Gornji Bitelić, Hrvace, Maljkovo, Potravlje, Rumin, Satrić Vučipolje Zasiok zabilježen je pad broja stanovnika.

Proteklih 20 godina broj stanovnika se smanjio u svim naseljima Općine Hrvace. Dinamika kretanja broja stanovnika u razdoblju od 1991.-2011. godine vidljiva je iz Grafikona 4.

Grafikon 2: Dinamika kretanja broja stanovnika od 1991. -2011.

Izvor: DZS, *Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., Popis stanovništva 2001. i 2011.*

Vitalni indeks, odnosno broj živorođenih na 100 umrlih, za Općinu Hrvace u 2013. godini iznosio je 43,4. Vitalni indeks jedan je od pokazatelja negativnih demografskih trendova, odnosno smanjenja broja stanovnika i ruralne depopulacije područja te posljedica negativnog prirodnog prirasta (-30) koji karakterizira i cijelu Splitsko-dalmatinsku županiju¹⁰.

Prema Popisu stanovništva 2011. godine, udio stanovnika mlađih od 20 godina (821 stanovnik) iznosi 22,70%, udio stanovnika starosti između 20 i 60 godina (1.792) iznosi 49,54%, dok udio stanovnika od 60 i više godina (1.004) iznosi 27,76%. U strukturi stanovništva po spolu, muškarci (50,54%) su nešto zastupljeniji od žena (49,46%) u ukupnom broju stanovnika.

Tablica 20: Stanovništvo prema starosti i spolu

Općina	Spol	Ukupno	Starost		
			0-19	20-59	60 i više
Hrvace	sv.	3.617	821	1.792	1.004
	m	1.828	424	1.007	397
	ž	1.789	397	785	607

¹⁰ Državni zavod za statistiku, Priopćenje, broj 7.1.1., od 22. srpnja 2014. godine

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

U odnosu na 2001. godinu, broj stanovnika mlađih od 20 godina (990) smanjio se za 169 stanovnika, broj stanovnika između 20 i 59 godina (2.033) smanjio se za 241, dok se broj stanovnika od 60 i više godina (1086) smanjio za 82 stanovnika. Indeks starenja iznosi 122,29%, dok je prema podacima iz 2001. godine iznosio 109,70%, što ukazuje na starenje populacije.

Podaci iz Popisa stanovništva 2011. godine prema školskoj spremi stanovništva starijeg od 15 godina ukazuju da je:

- bez školske spremne bilo 9,22% osoba,
- nepotpuno osnovno obrazovanje imalo 17,24% osoba,
- neki stupanj obrazovanja (osnovno, srednje, više i visoko) imalo 73,54% osoba (najbrojniji su oni sa srednjoškolskim obrazovanjem),
- doktorat znanosti imala 1 osoba.

Podaci su prikazani u Tablici 21.

Tablica 21: Stanovništvo staro 15 i više godina prema spolu i završenoj školi

Općina	Spol	Ukupno	Bez škole	Nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko obrazovanje	
							Svega	Doktorat
Hrvace	sv.	3.005	277	518	460	1.595	155	1
	m	1.519	43	178	250	975	73	1
	ž	1.486	234	340	210	620	82	-

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

Postotak stanovništva bez školske spremne se smanjio u odnosu na 2001. godinu kada je iznosio 16,36% te povećao postotak stanovništva s nekim stupnjem obrazovanja kada je iznosio 63,27%.

Prema nacionalnosti, 98,23% stanovnika su Hrvati (3.553), 1,47% stanovnika su pripadnici nacionalnih manjina (53), 0,30%, dok se ostalih 11 stanovnika nije izjasnilo.

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, Općina Hrvace broji 1.176 kućanstva, što je u odnosu na Popis stanovništva iz 2001.g. smanjenje broja kućanstava, kada je bilo ukupno

1.326 kućanstava. Pretežno su to samačka kućanstva koja čine 25,09% svih kućanstva. Njihov broj se povećao u odnosu na 2001. godinu, kada su činila 22,45%. Slijede ih kućanstva sa 2 člana (23,30%), 4 člana (14,88%) i 3 člana (14,54%). Prosječna veličina kućanstva iznosi 3,07 člana.

Tablica 22: Kućanstva prema veličini i broju članova na području Općine Hrvace

	Ukupno	Broj članova kućanstava										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11 i više
Broj kućanstava	1.176	295	274	171	175	123	81	29	15	7	4	2
Broj osoba	3.606	295	548	513	700	615	486	203	120	63	40	23

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

Udio broja kućanstava u Općini Hrvace u ukupnom broju kućanstava u Splitsko-dalmatinskoj županiji iznosi 0,76%.

Obrazovanje

Na području Općine postoji jedna predškolska ustanova, dječji vrtić „Sretno dijete“ te centralna osnovna škola u Hrvacama i dvije područne škole u Potravlju (osmogodišnja) i Biteliću (četverogodišnja). U dječjem vrtiću izvodi se redoviti 5-satni program, te od posebnih programa engleski jezik, program predškole te sigurnosno-zaštitni i preventivni program, dok jaslička skupina nije organizirana. Dječji vrtić je u pedagoškoj godini 2013./2014. pohađalo 68 djece, s kojima radi 3 odgajatelja i 2 stručna suradnika. Općina sufinancira program predškolskog odgoja s 80%.

Osnovnu školu Dinka Šimunovića je u školskoj godini 2013./2014. pohađalo 315 učenika, što je u razdoblju od 2009./2010. godine smanjenje učenika za 55. Za učenike putnike sufinanciran je prijevoz, no u školi nisu organizirani jednosmjenska nastava, ni program produženog boravka.

Tablica 23: Obrazovna infrastruktura Općine Hrvace

Naziv škole	Osnovna škola								
	Broj učenika (2013/2014)	Broj učenika s teškoćama u razvoju	Broj učenika putnika	Sufinanciranje prijetoza učenika	Broj učitelja	Broj stručnih suradnika	Program produženog boravka	Broj pomoćnika u nastavi	Jednosmjenska nastava (da/ne)
OŠ Dinka Šimunovića	315	12	245	DA	36	2	NE	1	NE

Izvor: Općina Hrvace, 2015.

Zdravstvo i socijalna skrb

Zdravstvenu djelatnost na području Općine obavlja 1 tim obiteljske medicine, 2 tima dentalne medicine te 1 ljekarna koja obavlja ljekarničku djelatnost. Broj zdravstveno osiguranih osoba u Općini je 3.824¹¹ osoba. Usluge socijalne skrbi pruža Centar za socijalnu skrb Sinj, od čega se najveći broj usluga odnosi na zajamčenu minimalnu naknadu, jednokratnu naknadu, doplatka za pomoć i njegu te osobnu invalidninu te savjetodavni rad.

Tablica 24: Usluge socijalne skrbi Centra za socijalnu skrb Sinj

Rbr.	Oblici socijalne skrbi		Broj korisnika
1.	Koja podružnica, Centar, vodi brigu o korisnicima socijalne skrbi u navedenom JLS		CENTAR ZA SOCIJALNU SKRB SINJ
2.	Zajamčena minimalna naknada		34
3.	Jednokratna naknada		57
4.	Doplatka za pomoć i njegu		152
5.	Osobna invalidnina		22
6.	Naknada do zaposlenja		/
7.	Savjetodavni rad		24
8.	Broj udomiteljskih obitelji na području JLS	Za djecu	0
		Za odrasle osobe	8
8.a	Drugi pružatelji socijalnih usluga na području JLS		0
9.	Broj korisnika u udomiteljskim obiteljima na području JLS	Djeca	0
		Odrasli	8
9.	Broj korisnika u udomiteljskim obiteljima izvan područja JLS	Djeca	0
		Odrasli	0

¹¹ Na dan 31.01.2016.

Rbr.	Oblici socijalne skrbi	Broj korisnika
10.	Smještaj u dom socijalne skrbi za djecu	0
10.a	Smještaj u dom socijalne skrbi za odrasle osobe na području JLS	0
10.b	Smještaj u dom socijalne skrbi za odrasle osobe izvan područja JLS	14

Izvor: CZS Sinj, 2015.

Također, Općina izdvaja iz Proračuna sredstva za socijalne usluge, te su tako za provođenje Programa javnih potreba Općine Hrvace u socijalnoj skrbi za 2016. godinu, za naknade građanima i kućanstvima te humanitarne udruge i udruge građana, osigurana sredstva u Proračunu u iznosu od 1.441.000,00 kuna.

Kultura, sport i civilno društvo

Na području Općine prema Registru udruga djeluje 27 udruga. Većina udruga registrirana je u području djelovanja sporta, kulture, gospodarstva, zatim udruge branitelja i ostalo. Udruge su nositelji kulturno-umjetničkog života i društvenog razvoja Općine, a na tom području veliku ulogu ima Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo „Peruča“, osnovano 2005. godine koje broji oko 60 članova. Djeluje kroz glazbenu i plesnu sekciju: glazbena sekcija „Božji pivčići“ i „Klapa Hrvace“; izvodi vjerski, folklorni i zabavni sadržaj: plesna sekcija izvodi plesove dinarskog područja. Udruge su aktivne i na području sporta, posebno NK Hrvace, koji je osnovan 1996. godine i natječe se u 3. HNL- jug, te ima momčad u svim dobnim kategorijama. Također, djeluje i Konjički klub „Vreba“- Hrvace, izdanak bogate tradicije konjičkog sporta u Cetinskoj krajini, koji ima 45 članova, priređuje galopske utrke i organizira školu jahanja. Na području općine djeluju još boćarski klubovi „Bitelić“ i Potravljje“, klub slobodnog letenja „Pegaz“, pčelarska udruga „Vrdovo“, braniteljska udruga „Patriot“ Dabar, planinarsko društvo Sv. Jakov, lovačka udruga „Hrvace“ i sl.

Na području Općine Hrvace posebna se pažnja pridaje obilježavanju pojedinih blagdana koji među lokalnim stanovništvom imaju tradiciju i poštovanje, a najvažniji su: Gospa žalosna (Dan općine Hrvace) koji se obilježava 15. rujna, Sv. Filip i Jakov (Potravljje) 3. svibnja, Ime Isusovo (Satrić) 3. siječnja, Sv. Ivan (Zasiok) 24. lipnja, Mala Gospa 8. rujna te 23. studenoga Sv. Klement. Za civilno društvo, sportske udruge i sportske klubove svake godine se izdvoji cca 1.300.000,00 kuna. Klubovi i udruge financiraju se također iz donacija i članarina.

Upravljanje razvojem

Općina Hrvace zapošljava ukupno 7 osoba, većinom visoke i više stručne spreme. Općina Hrvace djeluje kroz Jedinствeni upravni odjel. U razdoblju od 2009. do 2015. godine Općina je sudjelovala u provođenju nekoliko značajnih projekata u području izgradnje i modernizacije infrastrukture, posebno komunalne, energetske, društvene i poslovne infrastrukture.

SWOT ANALIZA OPĆINE HRVACE

SNAGE	SLABOSTI
<p>PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ I INFRASTRUKTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Povoljan geoprometni položaj uz državnu cestu D1 Zagreb – Split • Izuzetno bogata podzemnim i površinskim vodama (sliv Cetine) • Predložena zaštita krajolika potoka Rumin u kategoriji hidrografskog spomenika prirode, dolina Cetine od Panja do Obrovca (Hrvatačka kotlina) u kategoriji zaštićenog krajolika i područje Svilaje kao posebni rezervat šumske vegetacije te zaštita izvora i okolnog područja rijeke Cetine te cjelokupna Cetina osim Peručkog jezera • Bogatstvo šuma • Stanje cestovne mreže zadovoljavajuće • Dobra povezanost naselja (99% cesta asfaltirano) • Nalazišta tehničkog kamena (eksploatira se na lokaciji „Vukove Stine“) • Elektrificirano područje cijele Općine • Sva naselja, osim Laktaca i Gosp. zone „Vukove stine“ opskrbljena su vodoopskrbom • Osigurane dostatne količine vode za potrebe navodnjavanja zahvaljujući rijeci Cetini, odnosno izgrađenoj akumulaciji Peruča • Organizirano skupljanje otpada 	<p>PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ I INFRASTRUKTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivna klizišta tla • Nema područja koja su prema Zakonu o zaštiti prirode upisana ili predložena za upis u upisnik zaštićenih dijelova prirode • Sustav javnog prijevoza je nezadovoljavajući, mali broj linija • Loša prometna povezanost Bitelića s ostalim naseljima (razdoblje školskih praznika) • Nedostatak prometne signalizacije • Općina nema kanalizacijski sustav • Nedovoljna pokrivenost mobilnom telefonijom • Loša telekomunikacijska infrastruktura - nestabilna veza za Internet • Općina nema vlastiti elektroopskrbni sustav • Usitnjenost poljoprivrednih parcela • Prisutnost lovnih i ribolovnih područja • Nedovoljno korištenje energije iz obnovljivih izvora energije

GOSPODARSTVO

- Razvijena prerađivačka industrija
- Potencijal za gospodarski razvoj ima Gospodarska zona „Vukove Stine“
- Značajan broj aktivnih poduzetnika (svi ostvaruju pozitivan financijski rezultat)
- Očuvani prirodni resursi, povijesna i kulturna baština kao preduvjet razvoja turizma
- Postojanje preduvjeta za intenzivniji razvoj poljoprivredne proizvodnje
- Dobra razvijenost OPG-a
- Postojanje 2 klaonice za perad i stoku

DRUŠTVENE DJELATNOSTI

- Razvijen odgojno-obrazovni sustav
- Organizirani posebni programi u dječjem vrtiću
- Sufinanciranje prijevoza učenika
- Razvijen sustav stipendiranja studenata
- Razvijen sustav zdravstvene zaštite i socijalne skrbi
- Izdvajanje značajnih sredstava za različite oblike i prava socijalne skrbi

GOSPODARSTVO

- Potencijal za razvoj turizma nedovoljno iskorišten
- Nedostatak smještajnih kapaciteta
- Nedovoljno razvijena poljoprivreda i poljoprivredna proizvodnja
- Pad stočarske proizvodnje u odnosu na 2003. (Popis poljoprivrede)

DRUŠTVENE DJELATNOSTI

- Nisu organizirani jednosmjenska nastava ni program produženog boravka
- Nedostatan broj objekata društvene infrastrukture
- Nedovoljan broj dječjih igrališta
- Nepostojanje objekata za smještaj i skrb o starijim i nemoćnim osobama
- Nedovoljno programa za razvoj socijalne skrbi i ranjivih društvenih skupina

<ul style="list-style-type: none"> • Bogatstvo kulturne baštine • Aktivno civilno društvo i rad udruga koje pokrivaju sva područja djelatnosti • Očuvanje tradicijske baštine i običaja • Izdvajanje sredstava za rad udruga • Razvijen kulturni i sportski život <p>LJUDSKI RESURSI I UPRAVLJANJE RAZVOJEM</p> <ul style="list-style-type: none"> • Povećan postotak stanovništva s određenim stupnjem obrazovanja • Članstvo u LAG-u 	<p>LJUDSKI RESURSI I UPRAVLJANJE RAZVOJEM</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pad broja stanovnika između popisa stanovništva • Starenje populacije (veći indeks starenja u odnosu na popis stanovništva 2001. godine) • Smanjenje broja kućanstava • Usitnjenost parcela
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<p>PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ I INFRASTRUKTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potencijal za razvoj i korištenje obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti • Daljnji razvoj energetske infrastrukture 	<p>PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ I INFRASTRUKTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Visoka opasnost od poplava - najveća opasnost je u slučaju proloma brane Peruča, velikih voda rijeke Cetine i bujičnih tokova • Opasnost od aktivnih i potencijalnih klizišta tla

- Proširenje mreže telekomunikacija, povećanje kapaciteta mreže i uređenje novih usluga i tehnologija
- Razvoj širokopojasnog interneta
- Daljnja modernizacija cestovne infrastrukture i prometne signalizacije
- Izgradnja zaobilaznice Hrvaca
- Daljnja izgradnja sustava vodoopskrbe i odvodnje
- Izgradnja kanalizacijskog sustava
- Ulaganje u sustav gospodarenja otpadom
- Izgradnja dalekovoda Peruća - Konjsko
- Izgradnja spojnog plinovoda Dugopolje – Peruća
- Izgradnja reverzibilne hidroelektrane Vrdovo

GOSPODARSTVO

- Ulaganje u daljnji razvoj gospodarskih i turističkih zona
- Predviđene gospodarske (radne) zone na području naselja Hrvace i Satrić te zone turističke namjene
- Poticajne mjere za poduzetnike
- Potencijal za revitaliziranje objekata kulturne i spomeničke baštine i razvoj održivog turizma uz Peručko jezero te na planini Vrdovo

- Područja zagađena minama

GOSPODARSTVO

- Daljnji utjecaj gospodarske krize
- Konkurencija poduzetničkih zona u bližem okruženju
- Konkurentnost poljoprivrednih proizvoda u odnosu na okruženje

- Povezivanje poljoprivrede i turizma
- Razvoj selektivnih oblika turizma
- Unaprjeđenje promotivnih aktivnosti u turizmu
- Revitalizacija područja oko Hrvatačkog polja
- Uzgoj aromatičnog i ljekovitog bilja te drugih vrsta voća i povrća
- Razvoj stakleničke i plasteničke proizvodnje
- Potencijal za razvoj ekološke proizvodnje
- Poticanje razvoja zadrugarstva i udruživanja poljoprivrednika te njihove edukacije
- Promocija i plasman domaćih poljoprivrednih proizvoda

DRUŠTVENE DJELATNOSTI

- Ulaganje u razvoj odgojno-obrazovne infrastrukture
- Dogradnja vrtića
- Izgradnja i uređenje društvene infrastrukture
- Izgradnja doma za starije osobe
- Razvijanje programa u području socijalne skrbi
- Ulaganje u razvoj civilnog društva
- Uređenje šetnica, biciklističkih staza, tematskih putova i drugo

DRUŠTVENE DJELATNOSTI

- Povećane potrebe u području socijalne skrbi
- Problemi povezani sa starenjem stanovništva

LJUDSKI RESURSI I UPRAVLJANJE RAZVOJEM

- Trend deruralizacije i depopulacije

- Izgradnja 2 mrtvačnice - Potravlje i Zasiok

LJUDSKI RESURSI I UPRAVLJANJE RAZVOJEM

- Provođenje razvojnih projekata financiranih iz EU i nacionalnih fondova
- Razvoj programa cjeloživotnog učenja

VIZIJA RAZVOJA OPĆINE HRVACE

Prijedlog vizije razvoja Općine rezultat je analize svih dosad prikupljenih podataka te prepoznaje ključne razvojne pretpostavke Općine u razdoblju do 2020. godine, a temelji se na sljedećim elementima:

- Očuvani prirodni resursi, bogatstvo povijesne i kulturne baština kao preduvjet razvoja turizma kulturne (potencijal za revitaliziranje objekata kulturne i spomeničke baštine i razvoj održivog turizma uz Peručko jezero te na planini Vrdovo)
- Očuvana tradicijska baština i običaji, razvijen kulturni i društveni život
- Aktivno civilno društvo i rad udruga koje pokrivaju sva područja djelatnosti
- Razvijena prerađivačka industrija
- Potencijal za gospodarski razvoj - Gospodarska zona „Vukove Stine“, značajan broj aktivnih poduzetnika, ulaganje u daljnji razvoj gospodarskih i turističkih zona
- Postojanje preduvjeta za intenzivniji razvoj poljoprivredne proizvodnje te povezivanje s turizmom
- Razvijen odgojno-obrazovni sustav
- Razvijen sustav zdravstvene zaštite i socijalne skrbi.

U skladu s time, vizija Općine Hrvace glasi:

„Općina Hrvace uređena je Općina bogatih i očuvanih prirodnih i kulturnih resursa, turističkih i poljoprivrednih potencijala koje učinkovito koristi za optimalan gospodarski razvoj te kvalitetan i ugodan život svojih građana.“

STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA

Strateški ciljevi razvoja nastali su na definiranoj viziji razvoja Općine, analizi stanja te SWOT analizi i obuhvaćaju najvažnije odrednice razvoja, odnosno pravac u kojem će se Općina kretati. U skladu s time, definirana su 4 cilja koji će osigurati daljnji razvoj Općine u budućnosti. U okviru svakog strateškog cilja definirani su razvojni prioriteti za čije su ostvarenje predviđene razvojne mjere koje predstavljaju projekt ili skupinu projekata koje treba provesti kako bi se ostvario postavljeni cilj, odnosno za svaku razvojnu mjeru definirane su aktivnosti potrebne da bi se mjera aktivno provodila.

SC 1: Unaprjeđenje gospodarstva kroz razvoj poduzetništva, industrije i privlačenje ulaganja

Na području Općine, jače je razvijeno obrtništvo od malog i srednjeg poduzetništva, dok zahvaljujući poduzećima prerade mesa i mesnih prerađevina, prerađivačka industrija ima dominantnu ulogu u gospodarstvu. Isto tako, veliki potencijal za gospodarski razvoj i razvoj poduzetništva, kao pokretačke snage lokalnog održivog gospodarskog razvoja, ima Gospodarska zona „Vukove Stine“, koja je namijenjena poslovnim, proizvodnim, prerađivačkim, trgovačkim, servisnim, skladišnim, komunalnim djelatnostima i njima pratećim sadržajima. Stoga je potrebno dodatno unaprjeđivati gospodarstvo kroz konkretne aktivnosti usmjerene na poticanje razvoja poduzetničke infrastrukture i aktivnosti. U okviru gospodarskih zona uz industrijsko-proizvodne-prerađivačke, omogućuje se i gradnja trgovačko-uslužnih i ugostiteljskih centara te drugih maloprodajnih i veleprodajnih sadržaja, a u planu su i zone za razvoj turizma, sporta i rekreacije, u kojima će biti moguća gradnja manjih hotela s pratećim sadržajima, trgovački, uslužni, ugostiteljski, športski, rekreativni i zabavni objekti. Stoga su kao konkretne mjere i aktivnosti koje će doprinijeti realiziranju cilja, osmišljene i promotivne aktivnosti za privlačenje investitora, kao i poticajne mjere za poduzetnike i obrtnike te edukacija poduzetnika o mogućnostima ulaganja i razvoja poslovanja.

SC 2: Razvoj i povezivanje poljoprivrednih i turističkih potencijala

Nositelji gospodarskog razvitka u Općini su poljoprivreda i stočarstvo, zatim mala obiteljska gospodarstva, agroturizam i ugostiteljstvo, a izgradnjom gospodarske zone stvaraju se preduvjeti za izgradnju više proizvodnih, skladišnih, servisnih i uslužnih pogona. Poljoprivredna djelatnost se temelji na ratarstvu i stočarstvu, iako je zamjetan pad stočarske proizvodnje. Osnovno obilježje poljoprivredne djelatnosti je ekstenzivna poljoprivreda te

velika usitnjenost poljoprivrednih parcela stoga je potrebno jače umrežavanje poljoprivrede i ostalih sektora, prvenstveno turizma i iskorištavanje mogućnosti koje nude oba sektora. Dosadašnjim razvojem turizma i ugostiteljstva na području Općine nije dostignuta razina prometa koja bi bila od većeg gospodarskog značaja. Posebno su nedovoljno iskorišteni prirodni resursi te kulturno naslijeđe za razvoj sportsko-rekreacijskog i ruralnog turizma, stoga su i aktivnosti unutar ovoga cilja usmjerene na unaprjeđenje poljoprivrednih potencijala i infrastrukture te razvoj turističke infrastrukture i usluga, njihovo međusobno povezivanje te promociju.

SC 3: Izgradnja i modernizacija infrastrukture te zaštita prirodnih resursa

Strateški cilj 3 obuhvaća kompletno poboljšanje i modernizaciju lokalnih infrastrukturnih sustava, od razvoja i modernizacije prometne, komunalne, energetske do telekomunikacijske infrastrukture, kako bi se poboljšali uvjeti života na područjima gdje infrastruktura još uvijek u dovoljnoj mjeri ne zadovoljava potrebe stanovništva. Također, potrebno je usmjeriti aktivnosti razvoja i na poticanje i povećanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije, za što postoji potencijal, no on nije u dovoljnoj mjeri iskorišten.

SC 4: Povećanje kvalitete života lokalne zajednice i razvoj ljudskih resursa

Na području Općine dobro je razvijen odgojno-obrazovni sustav, kao i sustav zdravstvene zaštite, no s ciljem povećanja kvalitete života i standarda lokalne zajednice potrebno je razvijati mjere koje će doprinijeti unaprjeđenju tih sustava, kao i razvijanju dodatnih programa i usluga, kako bi se zadovoljile potrebe cjelokupne populacije. Također, potrebno je ulaganje u izgradnju javne infrastrukture usmjerene na jačanje društvenih aktivnosti lokalne zajednice, poticanje aktivnosti i programa civilnog društva i mladih te snažnije uključivanje stanovnika u pitanjima važnim za lokalnu zajednicu.

Prioriteti razvoja i razvojne mjere koje proizlaze iz definiranih strateških ciljeva prikazane su u Tablici 25.

Tablica 25: Razvojni ciljevi, prioriteti i mjere

	Cilj		Prioritet		Mjera		
1.	Unaprjeđenje gospodarstva kroz razvoj poduzetništva, industrije i privlačenje ulaganja	1.1.	Poticanje razvoja poduzetničke infrastrukture i aktivnosti	1.1.1.	Razvoj poduzetničke potporne infrastrukture		
				1.1.2.	Razvoj poduzetničkih aktivnosti		
2.	Razvoj i povezivanje poljoprivrednih i turističkih potencijala	2.1.	Razvoj konkurentne poljoprivredne proizvodnje	2.1.1.	Unaprjeđenje poljoprivrednih potencijala i infrastrukture		
				2.2.	Jačanje turističkih potencijala i selektivnih oblika turizma	2.2.1.	Razvoj turističke infrastrukture i usluga
						2.2.2.	Razvoj i promocija novih i postojećih turističkih proizvoda
3.	Izgradnja i modernizacija infrastrukture te zaštita prirodnih resursa	3.1.	Poboljšanje i modernizacija lokalnih infrastrukturnih sustava	3.1.1.	Razvoj i modernizacija prometne infrastrukture		
				3.1.2.	Razvoj i modernizacija energetske i telekomunikacijske infrastrukture		
				3.1.3.	Razvoj i modernizacija komunalne infrastrukture		
		3.2.	Povećanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora	3.2.1.	Poticanje aktivnosti korištenja obnovljivih izvora energije		

			energije		
4.	Povećanje kvalitete života lokalne zajednice i razvoj ljudskih resursa	4.1.	Unaprjeđenje odgojno-obrazovnog sustava i sustava zdravstvene zaštite	4.1.1.	Ulaganje u odgojno-obrazovnu infrastrukturu i sustav zdravstvene zaštite i socijalne skrbi
		4.2.	Poticanje aktivnosti lokalne zajednice	4.2.1.	Izgradnja javne infrastrukture i jačanje društvenih aktivnosti lokalne zajednice

OPIS MJERA ZA POSTIZANJE CILJEVA

Za svaku razvojnu mjeru, predviđenu za ostvarenje razvojnih prioriteta definirane su aktivnosti potrebne da bi se mjera aktivno provodila, rezultati koji će se postići ostvarivanjem mjere te ciljne skupine koje će biti uključene u provedbu pojedinih mjera (Tablica 26).

Tablica 26: Opis mjera

Mjera		Cilj mjere	Aktivnost	Rezultat	Nositelj mjere	Ciljne skupine
1.1.1.	Razvoj poduzetničke potporne infrastrukture	Unaprijediti kvalitetu poduzetničke potporne infrastrukture	Ulaganje u daljnje infrastrukturno opremanje Gospodarske zone Vukove stine	Stvoreno poticajno okruženje za razvoj poduzetništva	Općina, gospodarski subjekti, investitori	Poduzetnici, obrtnici, investitori, stanovništvo
			Uspostava i stavljanje u funkciju Gospodarske zone Vukove stine			
			Ulaganje u opremanje ostalih gospodarskih (radnih) zona i poslovnih objekata			
			Gradnja trgovačko-uslužnih i ugostiteljskih centara			
			Poticanje razvoja prerađivačke industrije			
1.1.2.	Razvoj poduzetničkih aktivnosti	Poticati razvoj poduzetničkih aktivnosti	Poticajne mjere za poduzetnike i obrtnike	Unaprjeđena poduzetnička aktivnost u Općini	Općina, LAG, gospodarski subjekti	Poduzetnici, obrtnici, stanovništvo
			Edukacija poduzetnika o mogućnostima ulaganja i razvoja poslovanja			
			Osmišljavanje i provedba promotivnih aktivnosti za privlačenje investitora			

Mjera		Cilj mjere	Aktivnost	Rezultat	Nositelj mjere	Ciljne skupine
2.1.1.	Unaprjeđenje poljoprivrednih potencijala i infrastrukture	Poticati razvoj poljoprivredne proizvodnje	Poticanje razvoja zadrugarstva i udruživanja poljoprivrednika	Povećana konkurentnost poljoprivredne proizvodnje	Općina, Županija, LAG	OPG-i, poljoprivredni proizvođači, udruge, zadruge, lokalno stanovništvo
			Izgradnja proizvodnih, skladišnih, servisnih i uslužnih pogona			
			Uzgoj aromatičnog i ljekovitog bilja te drugih vrsta voća i povrća			
			Razvoj stakleničko-plasteničke proizvodnje			
			Poticanje modernizacije prerade i trženja poljoprivrednih i mesnih proizvoda			
			Promocija i plasman domaćih poljoprivrednih proizvoda			
			Poticanje razvoja stočarstva te korištenja postojećih kapaciteta u poljoprivredi			
Potpore okrupnjavanju poljoprivrednog zemljišta						
2.2.1.	Razvoj turističke	Poticati razvoj selektivnih	Ulaganje u razvoj turističkih zona	Stvoreni uvjeti za jačanje turističkog	Općina, Županija, LAG,	Turisti, lokalno stanovništvo,

Mjera		Cilj mjere	Aktivnost	Rezultat	Nositelj mjere	Ciljne skupine
	infrastrukture i usluga	oblika turizma	Poticanje izgradnje novih ugostiteljskih i smještajnih objekata	potencijala	Turistička zajednica	udruge, zadruge, ustanove, turistički subjekti, poljoprivredni proizvođači, turističke zajednice
			Razvoj potencijala za revitaliziranje objekata kulturne i spomeničke baštine i razvoj održivog turizma uz Peručko jezero te na planini Vrdovo			
			Uređenje šetnice Izvor Vojskove prema Hrvatačkom polju			
			Razvoj selektivnih oblika turizma			
2.2.2.	Razvoj i promocija novih i postojećih turističkih proizvoda	Poticati razvoj i promociju turističkih proizvoda	Unaprjeđenje promotivnih aktivnosti u turizmu	Povećana prepoznatljivost Općine kroz jačanje aktivnosti promocije i unaprjeđenja turističke ponude	Općina, Županija, LAG, Turistička zajednica	Lokalno stanovništvo, turisti, turistička zajednica, vlasnici smještajnih i ugostiteljskih objekata, udruge aktivne u području turizma
			Povezivanje poljoprivrede i turizma			
			Revitalizacija područja oko Hrvatačkog polja			
			Uređenje šetnica, biciklističkih staza, tematskih putova i drugo			
			Promocija tradicijske i kulturne baštine, manifestacija i običaja u svrhu razvoja turizma			

Mjera		Cilj mjere	Aktivnost	Rezultat	Nositelj mjere	Ciljne skupine
3.1.1.	Razvoj i modernizacija prometne infrastrukture	Poboljšati kvalitetu prometne infrastrukture	Izgradnja nerazvrstanih cesta	Unaprijeđena kvaliteta prometne infrastrukture i	Općina, Hrvatske ceste d.o.o.	Lokalno stanovništvo, investitori, JLS, poduzetnici, obrtnici, udruge
			Ulaganje u daljnju modernizaciju cestovne infrastrukture			
			Poboljšanje sustava javnog prijevoza i prometne povezanosti naselja			
			Modernizacija i postavljanje prometne signalizacije			
			Izgradnja zaobilaznice Hrvaca			
3.1.2.	Razvoj i modernizacija energetske i telekomunikacijske infrastrukture	Poboljšati kvalitetu energetske i telekomunikacijske infrastrukture	Daljnji razvoj elektroenergetske infrastrukture	Poboljšana kvaliteta elektroenergetske infrastrukture	Općina, HEP	Lokalno stanovništvo, JLS
			Izgradnja i modernizacija javne rasvjete			
			Izgradnja dalekovoda Peruća – Konjsko			
			Proširenje mreže telekomunikacija, povećanje kapaciteta mreže i uređenje novih usluga i tehnologija			
			Razvoj širokopojasnog interneta			

Mjera		Cilj mjere	Aktivnost	Rezultat	Nositelj mjere	Ciljne skupine
3.1.3	Razvoj i modernizacija komunalne infrastrukture	Razviti i unaprijediti sustav vodoopskrbe i odvodnje	Izgradnja kanalizacijskog sustava	Poboljšana kvaliteta sustava vodoopskrbe i odvodnje	Općina, komunalno poduzeće	Lokalno stanovništvo, JLS
			Izgradnja oborinske i fekalne kanalizacije Gospodarske zone Vukove stine			
			Izgradnja Pročistača u zoni			
			Daljnja izgradnja sustava vodoopskrbe i odvodnje			
			Ulaganje u sustav gospodarenja otpadom			
			Izgradnja spojnog plinovoda Dugopolje – Peruća			
3.2.1.	Poticanje aktivnosti korištenja obnovljivih izvora energije	Poticati korištenje OIE	Provođenje programa energetske učinkovitosti	Stvoreno poticajno okruženje za korištenje OIE	Općina, Županija	Lokalno stanovništvo, JLS
			Izgradnja reverzibilne hidroelektrane Vrdovo			
			Edukacija stanovništva o mogućnostima korištenja obnovljivih izvora energije			
4.1.1.	Ulaganje u odgojno-obrazovnu	Unaprijediti odgojno-	Izgradnja i modernizacija odgojno-	Unaprijeđeni sustavi	Općina,	Lokalno stanovništvo, JLS,

Mjera		Cilj mjere	Aktivnost	Rezultat	Nositelj mjere	Ciljne skupine
	infrastrukturu i sustav zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	obrazovni sustav i sustav zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	obrazovne infrastrukture	obrazovanja i zdravstvene zaštite	Županija	učitelji, odgojitelji, djeca, učenici
			Dogradnja dječjeg vrtića			
			Razvoj zdravstvene i socijalne infrastrukture i usluga			
			Razvijanje programa u području socijalne skrbi i zdravstvene zaštite			
			Izgradnja doma za starije osobe			
4.2.1.	Izgradnja javne infrastrukture i jačanje društvenih aktivnosti lokalne zajednice	Podići razinu kvalitete života kroz ulaganje u javnu infrastrukturu i aktivnosti lokalne zajednice	Unaprjeđenje sportskih i kulturnih aktivnosti te infrastrukture	Stvoreno poticajno okruženje za jačanje društvenih aktivnosti lokalne zajednice	Općina, Županija	Lokalno stanovništvo, JLS, mladi, ustanove, udruge
			Izgradnja društvene infrastrukture			
			Poticanje aktivnosti i programa civilnog društva i mladih			
			Dogradnja društvenog doma			
			Izgradnja 2 mrtvačnice - Potravlje i Zasiok			

USKLAĐENOST S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

U Tablici 27 navedena je usklađenost ciljeva razvoja Općine Hrvace sa strateškim dokumentima na regionalnoj razini (Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013.), nacionalnoj te EU razini, odnosno svaki strateški cilj razvoja ima jasno uporište u nekom od važećih strateških dokumenata na regionalnoj, nacionalnoj i EU razini.

Tablica 27: Usklađenost s nadređenim strateškim dokumentima

Strategija razvoja Općine Hrvace za razdoblje od 2015. do 2020. g.	Regionalni, nacionalni i EU strateški dokumenti
<p>CILJ 1: Unaprjeđenje gospodarstva kroz razvoj poduzetništva, industrije i privlačenje ulaganja</p>	<p>Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013.</p> <p>SC1: Konkurentno gospodarstvo</p> <p>Strategija razvoja poduzetništva u RH 2013.-2020.</p> <p>SC3: Promocija poduzetništva</p> <p>SC4: Pобољшanje poduzetničkih vještina</p> <p>SC5: Pобољшano poduzetničko okruženje</p> <p>Tematski ciljevi EU 2014.-2020.</p> <p>TC 3: Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika, poljoprivrednog sektora te sektora ribarstva i akvakulture</p>

<p>CILJ 2: Razvoj i povezivanje poljoprivrednih i turističkih potencijala</p>	<p>Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013.</p> <p>SC1: Konkurentno gospodarstvo</p> <p>SC5: Jačanje prepoznatljivosti Županije</p> <p>Strategija razvoja turizma RH do 2020. godine</p> <p>SC1: Poboljšanje strukture i kvalitete smještaja</p> <p>SC2: Novo zapošljavanje</p> <p>SC3: Povećanje turističke potrošnje</p> <p>Strateški plan Ministarstva turizma za razdoblje 2015.-2017.</p> <p>C1.1.: Unapređenje turističke kvalitete i sadržaja turističkog proizvoda</p> <p>Program ruralnog razvoja 2014.-2020.</p> <p>M04.1. Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva</p> <p>M04.2. Potpora za ulaganja u preradu, marketing i/ili razvoj poljoprivrednih proizvoda</p> <p>M03 Programi kvalitete za poljoprivredne proizvodne proizvode i hranu</p> <p>M11 Ekološki uzgoj</p> <p>M09 Uspostavljanje skupina i organizacija proizvođača</p> <p>Strateški plan Ministarstva poljoprivrede za razdoblje 2015.-2017.</p> <p>Opći cilj 1.: Podizanje razine konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog i ribarskog sektora razini EU kako bi se smanjile razlike u negativnim pokazateljima proizvodnje u sektoru u odnosu na EU</p>
--	--

	<p>Opći cilj 3: Poboljšanje uvjeta života na ruralnom prostoru (<i>M 3.1.3. Ulaganja u razvojne društvene, socijalne i turističke ruralne infrastrukture</i>)</p> <p>Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske</p> <p>Tematski ciljevi EU 2014.-2020.</p> <p>TC 3: Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika, poljoprivrednog sektora te sektora ribarstva i akvakulture</p>
<p>CILJ 3: Izgradnja i modernizacija infrastrukture te zaštita prirodnih resursa</p>	<p>Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013.</p> <p>SC2: Razvoj infrastrukture, zaštita prirode i okoliša</p> <p>Strateški plan Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture za razdoblje 2014. - 2016. godine</p> <p>C1: Održivi razvoj prometnog sustava</p> <p>Strategija prometnog razvitka RH 2014. - 2030.</p> <p>C4: Sukladan i postupan razvitak ukupnog prometnog sustava i njegovih pojedinih dijelova</p> <p>Strateški plan Ministarstva poljoprivrede 2015.-2017.</p> <p>C5: Održivi razvoj vodnog gospodarstva</p> <p>Strategija upravljanja vodama</p> <p>C4.2.1. Uređenje vodotoka</p> <p>C4.2.2. Korištenje voda</p> <p>Strategija razvoja širokopojasnog pristupa internetu u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2012. do 2015. godine</p>

	<p>C2: Osiguranje dostupnosti širokopojasnog pristupa internetu</p> <p>Program ruralnog razvoja 2014.-2020.</p> <p>M07: Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima</p> <p>M07.2.: Ulaganja u izradu, poboljšanje ili proširenje svih vrsta male infrastrukture, uključujući ulaganja u obnovljive izvore energije i uštedu energije</p> <p>Strategija gospodarenja otpadom 2025.</p> <p>C2: Razvitak infrastrukture za cjeloviti sustav gospodarenja otpadom IVO (stvaranje uvjeta za učinkovito funkcioniranje sustava)</p> <p>C3: Smanjivanje rizika od otpada</p> <p>C5: Edukacija upravnih struktura, stručnjaka i javnosti za rješavanje problema gospodarenja otpadom</p> <p>Nacionalna strategija zaštite okoliša</p> <p>Strategija energetskega razvitka Republike Hrvatske</p> <p>Strategija održivog razvitka RH do 2020. godine</p> <p>Tematski ciljevi EU 2014.-2020.</p> <p>TC4: Podrška prijelazu prema ekonomiji temeljenoj na niskoj razini emisije CO₂ u svim sektorima</p> <p>TC5: Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, prevencija i upravljanje rizicima</p> <p>TC6: Zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa</p> <p>TC7: Promicanje održivog prometa te uklanjanja uskih grla u ključnoj infrastrukturi</p>
--	---

<p>CILJ 4. Povećanje kvalitete života lokalne zajednice i razvoj ljudskih resursa</p>	<p>Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013.</p> <p>SC3: Razvoj ljudskih resursa i povećanje kvalitete života</p> <p>SC4: Unaprjeđenje upravljanja razvojem</p> <p>Strateški plan Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta za razdoblje od 2014. - 2016.</p> <p>C1: Osiguranje i unaprjeđenje kvalitete te povećanje dostupnosti, učinkovitosti i relevantnosti sustava odgoja i obrazovanja na svim razinama</p> <p>C3: Osiguranje kvalitete sustava sporta</p> <p>Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020.</p> <p>Strateški razvojni pravci:</p> <p>2. Ujednačavanje i poboljšanje kvalitete zdravstvene zaštite</p> <p>Strateški plan Ministarstva kulture 2014. – 2016.</p> <p>C1: Razvoj kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i proizvodnje</p> <p>Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2012. do</p>

	<p>2016.</p> <p>Prioritetno područje I. Institucionalni okvir za potporu razvoju civilnog društva</p> <p>Strateški plan Ministarstva poljoprivrede za razdoblje 2015.-2017.</p> <p>Opći cilj 3: Poboljšanje uvjeta života na ruralnom prostoru (<i>M 3.1.3. Ulaganja u razvojne društvene, socijalne i turističke ruralne infrastrukture</i>)</p> <p>Strategija razvoja ljudskih potencijala</p> <p>Strategija nacionalne sigurnosti</p> <p>Tematski ciljevi EU 2014.-2020.</p> <p>TC9: Promicanje socijalnog uključivanja te borba protiv siromaštva</p> <p>TC10: Ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje</p> <p>TC11: Jačanje institucionalnih kapaciteta te učinkovita javna uprava</p>
--	--

AKCIJSKI PLAN

Akcijski plan je sastavni dio Strategije razvoja Općine Hrvace, koji čini osnovu za implementaciju Strategije, te osigurava provedbu strateških ciljeva, prioriteta i mjera razvoja na razini jednogodišnjeg vremenskog razdoblja. Za svaku mjeru navedeni su projekti koji će doprinijeti realizaciji mjera, vrijednosti projekata, nositelji mjere, vremensko razdoblje u kojem će se projekt financirati, izvori financiranja te indikatori (pokazatelji) pomoću kojih će se pratiti provedba projekta.

Šifra mjere	Naziv projekta i ukupna vrijednost (kn)	Općina Hrvace - predviđena financijska sredstva (2016.)	Ostali izvori financiranja	Vremensko razdoblje	Provoditelj (nositelj)	Indikatori
4.2.1.	Izgradnja društvene infrastrukture (1.425.000 kn)	1.425.000 kn	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj	2016. godina	Općina	Površina dograđenog i opremljenog prostora Broj zaposlenih/novih radnih mjesta Broj novih usluga Broj novih korisnika
1.1.1.	Ulaganje u opremanje ostalih gospodarskih (radnih) zona i poslovnih objekata (100.000,00 kn)	100.000,00 kn		2016. godina	Općina	Broj zaposlenih/novih radnih mjesta Broj poslovnih građevinskih objekata
4.2.1.	Izgradnja 2 mrtvačnice - Potravlje i Zasiok i ulaganje u groblje (2.060.000,00 kn)	2.060.000,00 kn	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj	2016. godina	Općina	Broj izgrađenih objekata Broj uređenih objekata Broj zaposlenih
1.1.1.	Ulaganje u daljnje infrastrukturno	500.000,00 kn		2016. godina	Općina	Površina novoizgrađene infrastrukture

Šifra mjere	Naziv projekta i ukupna vrijednost (kn)	Općina Hrvace - predviđena financijska sredstva (2016.)	Ostali izvori financiranja	Vremensko razdoblje	Provoditelj (nositelj)	Indikatori
	opremanje Gospodarske zone Vukove stine (500.000,00 kn)					Broj novih usluga u zoni
3.1.1.	Ulaganje u daljnju modernizaciju cestovne infrastrukture (1.320.000,00 kn)	1.320.000,00 kn	Županija, ministarstva	2016.godina	Općina	Površina izgrađene cestovne infrastrukture Površina moderniziranih nerazvrstanih cesta
3.1.3.	Razvoj i modernizacija komunalne infrastrukture (250.000,00 kn)ha,	250.000,00 kn	Županija, Hrvatske vode, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj	2016.godina	Općina	Površina izgrađene kanalizacijske mreže Površina izgrađene vodovodne mreže Broj novih priklj. Kućanstava.

Na temelju članka 33. Statuta Općine Hrvace („Službeni glasnik Općine Hrvace“ br. 4/09, 4/10 i 4/13) Općinsko vijeće Općine Hrvace na 20. sjednici održanoj 20. ožujka 2017.g. donijelo je

ODLUKA

o usvajanju „Strategije razvoja Općine Hrvace za razdoblje od 2015. do 2020.god.

I

Usvaja se Strategije razvoja Općine Hrvace za razdoblje od 2015. do 2020.god.

II

Ova Odluka stupa na snagu danom objave u Službenom glasniku Općine Hrvace

OPĆINA HRVACE

OPĆINSKO VIJEĆE

Klasa: 021-01/17-01/9

Ur.broj: 2175/03-01-17-1

Hrvace, 20. ožujka 2017.g.

Predsjednik Općinskog vijeća

Ante Prolić, dr.med. v.r.

OVAJ PROJEKT SUFINANCIRAN JE SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Strategija razvoja Općine Hrvace za razdoblje od 2015. do 2020. g.

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2014. – 2020.

Udio sufinanciranja: 85 % EU, 15 % RH

Europski fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

---

OVAJ PROJEKT SUFINANCIRAN JE SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Strategija razvoja Općine Hrvace za razdoblje od 2015. do 2020. g.

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2014. – 2020.

Udio sufinanciranja: 85 % EU, 15 % RH

Europski fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja